új

Kéve

A SVÉDORSZÁGI MAGYAR PROTESTÁNS GYÜLEKEZETEK LAPJA

Vele beszélgetek

Uram, még sötétség és csend honolt mindenütt, csak a dombok mögött készítette magát a pirkadat. Még egyszer kilibbent a tó fölé, aztán elpihent a denevér. Előbb a szürke tűnt el, nyomában a kék s a lila, alig volt maradása a rózsaszínnek is, már vörösben izzott az ég alja amikor megnyílt, és vakító tűzzel a víz tükörén elömlött a fény. Uram, láttam éjből kelő Napodat! Mint ki az új születés csodáját látja, úgy álltam megigézve, és béke volt bennem akkor! Szeretet!

Uram, most sötétség honol mindenütt. A csend sem békét sejtet, inkább bajt idéz. Valami dereng, de nem fény, inkább üreg. Mélységben, mintha tengerfenék völgyében járnék, — eltévedek. Rossz a rosszra halmozódik, gonoszság gazságra, ölés gyilkolásra, szerencsétlenség balsorsra és bánat a szomorúságra.
Bármerre nézek, sötétet látok Uram: a napfény se hatol le oda, hová sokszáz ártatlan lelket vitt magába zártan a süllyedő hajótest; Szörnyű bűn sötétje tartja béklyóban azokat, kik barátjuk életét oltották ki meggondolatlan. Szüleik szívén mélyfekete aggodalom gubbaszt. A szenvtelenül utcán lelőttek emlékére gyújtott mécsesek sem adnak fényt az éjszakában. S földrészünk háborúba ájult déli részén is csak addig gyújtanak fényt a repülőterek kifutópályáin, míg a béke fenntartói megcsúfoltan bőrüket menthetik. Égbe emelkedő gépük mögött sűrűbb a homály, mint érkezésükkor volt. A kétszáz éves béke földjéről is gépek emelkednek fel, s menekülteket visznek vissza, talán a halálba. És az erőszak büntetlenül dúl tovább. Holnap talán szülőházam, avagy hazám az újabb áldozat.
Mondd Uram, ekkora nagy volt a sötétség prófétád korában is? Miként barátaim állnak ma egymásra nézvén s tanácstalan, úgy vártak ők is, kiket megszólítottál? Mondtál-e olyant, mi életben tartotta őket, avagy ígértél-e nekik szabadulást? Ígértél Eljövendőt, Messiást? És mondd, azok a pásztorok, akik Betlehem mezői fölött először látták meg a fényt, mitől ijedtek meg? — mert nem hitték már, hogy az éjszaka után eljön a hajnal? Amikor aztán üzentél, minden embernek üzentél, hogy megszületett a Megváltó, mondd, miért keresték rögvest halálra? Mert féltek tőle? S miután élete csak szeretet volt, megkínozva halálra adták, ő pedig visszatérve bocsánatot hirdetett, s tanítványokká tett sokakat, hogy vigyék mindenüvé a szabadulás örömüzenetét, mondd, miért utasították el szelíd szavát?

Bárður Jákupsson szénrajza

Ma azt olvasom, hogy eljössz újból. Azt hirdetik hangos szóval, hogy azoknak, akik a halál árnyékának földjén lakoznak, fény ragyog fel fölöttük. Azt mondja apám s anyám is, hogy látták a Te fényedet. Uram, már én is láttam, amint a sötétségből ragyogó világosság lett, s akkor olyan boldogság töltött el, mint az álmodót. Csak álltam megigézve, és szívemben béke honolt, és átölelt a szeretet.
Azt mondják, karácsonykor a szeretet jön hozzánk újból, hogy a fény jön el, a béke és nyugalom, megértés, barátság. Azt mondják, karácsonykor Te jössz az emberekhez, úgy, mint egykor jöttél.
Uram „most tél van és csend és hó és halál, / A föld megőszült...” Tudod, a minap is ott álltam egy már befagyott tó partján, és homály volt és dideregtem. De nekem úgy tűnt, mintha a jég alatt megmozdult volna a víz. És úgy tűnt, mintha az ég alja valamivel világosabb lett volna mint tegnap volt. Lehúnytam szememet, s akkor már nem csak úgy tűnt, hanem láttam újból felkelni a Napot. Melege átjárta egész bennsőmet.
Én hiszem, hogy a betlehemi fény újból felragyog nekünk! Segíts hitemet megtartanom!

MVP

II. évfolyam 3—4. szám *Stockholm, 1994. december*

CÍMEINK

(1995. január 1-tól)

Országos felügyelő / az Egyháztanács elnöke
Stockholmi felügyelő
VERESS ZOLTÁN
Ekensbergsvägen 110
117 69 STOCKHOLM
Tel/Fax 08 - 744 09 91

Országos gondnok / Malmöi felügyelő
PITLIK PÁLHÁZI KATALIN
Carl Herslowsgatan 10
211 47 MALMÖ
Tel 040 - 97 90 29

Tiszteletbeli országos felügyelő
Göteborgi felügyelő
BÉLDY ZOLTÁN
Landalabergen 14
411 29 GÖTEBORG
Tel 031 - 20 66 95

Országos jegyző / Sölvesborgi felügyelő
TÓTH ILDIKÓ
Rektor Dahlsgatan 7/3
294 00 SÖLVESBORG
Tel/Fax 0456-140 37

Borås-Jönköping-Gislaved-i felügyelő
BODONI DÉNES JÁNOS
Östra Ringgatan 15
332 34 GISLAVED
Tel 0371 - 104 88

Helsingborgi felügyelő
STORLIND EUGEN
Skånegatan 32 B
252 52 HELSINGBORG
Tel/Fax *042 - 13 62 99*

Ljungbyi felügyelő
MIHÁLYI DÁNIEL
Ågårdsvägen 66
341 37 LJUNGBY
Tel 0372 - 832 96

Västeråsi felügyelő
REHÓ ISTVÁN
Glasbägargatan 7
723 51 VÄSTERÅS
Tel 021 - 12 09 91

Központi pénztáros
UDVARDY RUDOLF
Klippgatan 20 A
171 47 SOLNA/ STH
Tel/Fax 08-83 75 97

Lelkipásztor
MOLNÁR-VERESS PÁL
Vintrosagatan 17/1
124 73 BANDHAGEN/ STH
Tel/Fax 08-86 36 39

új Kéve

A Svédországi Magyar Protestáns Gyülekezetek lapja. Az északi országokban élő magyarok ökumenikus fóruma.
II. évfolyam 3—4. szám, 1994. december

Felelős kiadó: **Veress Zoltán**
Szerkesztőbizottság:
Molnár-Veress Pál
Szentkirályi Csaga, Sántha Ferenc

A szerkesztőség postacíme:
Vintrosagatan 17/1, 124 73 BANDHAGEN
Telefon és fax: 08 - 86 36 39

TISZTÚJÍTÓ KÖZGYŰLÉS

A gyülekezeti szinten történt választások után 1994. december 3-án, Tångagärdén tisztújító közgyűlést tartott a Svédországi Magyar Protestáns Gyülekezetek Közösségének országos presbitériuma. A testület legutóbb ez év májusában ülésezett, amikor nagyjából már számbavette az egyháztanács két éves tevékenységét, s többek között meghallgatta és elfogadta a lelkész, az országos pénztáros, a pénzügyellenőrök, a Tångagärde Alapítvány Intézőbizottsága stb. jelentéseit. A mostani ülésen már csak az azóta eltelt időszak beszámolóira, azok megvitatására és elfogadására került sor.

Az Országos Presbitérium többek között behatóan foglalkozott különböző tångagärdei rendezvényekkel, a konfirmandusok németországi ifjúsági konferenciáján, valamint a nyugat-európai református és evangélikus lelkigondozói szolgálatok kolozsvári teológiai konferenciáján való részvétel kérdésével.

Ismertetés hangzott el gyülekezeteink belföldi egyházi kapcsolatairól, ezen belül a Svéd Egyház stockholmi püspökségénél és az uppsalai érseknél Szebik Imre magyarországi evangélikus püspökkel együtt tett látogatásokról, s az ezeken felmerült, lelkigondozói szolgálatunk jövőjét illető kérdésekről. Megbeszélés tárgyát képezte az Útitárs című evangéliumi lap anyagi támogatása, terjesztése. Tóth Lajos malmöi presbiter felkérést és megbízást kapott arra, hogy a lap állandó svédországi levelezője és tudósítója legyen, s a támogatás mértékéről a németországi szerkesztőkkel tárgyalhasson. A testület meghallgatta az Új Kéve szerkesztőségi beszámolóját, s több, a lapra vonatkozó bírálatot és jobbító szándékú észrevételt.

Jelentés hangzott el a stockholmi gyülekezeti ház meghiúsult tervéről.

A testület meghallgatta és elfogadta az országos pénztáros és a pénzügyellenőrök jelentését. Behatóan foglalkozott azokkal a kérdésekkel, melyeket az országos felügyelő külön vizsgálat tárgyává tett. Bizottság foglalkozott a göteborgi választás kapcsán felmerült vitával.

A testület meghallgatta minden gyülekezet felügyelőjének a helyi presbitériumok és a gyülekezet működésére vonatkozó beszámolóját.

A lelkész *megköszönte* az 1992 novembere óta hivatalban levő Egyháztanács tagjainak *gyülekezeti közösségünk javára folytatott* tevékenységét. Az Országos Presbitérium az Egyháztanácsnak megadta az anyagi felelősség alóli felmentést. Ezt követően az Egyháztanács testületileg lemondott. Storlind Eugen egyben közölte, hogy az elkövetkező időszakban országos tisztségre nem jelölteti magát.

Az 1994 őszén, gyülekezeti szinten megválasztott felügyelők alkotta új Egyháztanács tagjai közül az Országos Presbitérium a következő három évre (1995—1997) **Veress Zoltán** stockholmi felügyelőt választotta országos felügyelőnek.

Az új Egyháztanács megtartotta első ülését, melyen **Pitlik Pálházi Katalint** országos gondnoknak, **Tóth Ildikót** pedig továbbra is országos jegyzőnek választotta. Veress Zoltán felkérésére **Béldy Zoltán** elvállalta a tiszteletbeli felügyelő címet. Az új Egyháztanács nagy sajnálattal vette tudomásul, hogy a rábízott feladatot kifogástalanul és hűségesen végző Udvardy Rudolf pénztáros újabb megbizatást nem vállal. Az egyháztanács kérésére utódja kinevezéséig tisztségében marad.

Az országos presbitérium közgyűlését **Erdős Irma színművésznő** nagy élményt nyújtó szavalóestje követte.

1994. december 4-én, a közeli Trogared-kápolnában tartott ünnepi istentisztelet keretében Molnár-Veress Pál lelkész a megújult Egyháztanácsot és az új országos felügyelőt — az eskütételt követően — beiktatta hivatalába. [ ]

FÉNY RAGYOG FELETTÜNK

Akkoriban nem karácsonyi szünidőre, hanem „téli vakációra" szólt az iskolacsengő. Megkaptuk első évharmadi bizonyítványainkat, s a korai szürkületbe burkolózott város utcáin hazafele siettünk. Az üzletek ajtóin át ki és be tódult a tömeg, a gesztenyeárus néni előtt felgyűltek az emberek, s míg sorunkra vártunk, kezünket a dobkályha parazsánál melegítettük. Az első hó már elolvadt, a fagy is felengedett, de most újból szállingózni kezdtek a pelyhek; — talán fehér karácsonyunk lesz! Három nap múlva itt az angyal, de az a három nap olyan hosszú — várakozással s izgalommal teli.

Világunk kezdetben csak a szomszédos utcákig ért, majd idővel egyre tágult, fel az egyetemig, azon is túl a lóversenypályáig, lefele a Főtér alsó kanyarulata s a Poklos-patak határolta. A Somostető oldalában, az agyagbánya üregei között rókalyuk volt, s mondták, innen indul a vár alá egy titkos alagút, melyben óriáskígyók, jobb esetben csak gyilkosok tanyáznak. Nem volt tanácsos arrafele járni, főleg nem télen, és nem szürkületben.
Ameddig a Vártemplom harangja elhallatszott, addig éreztük magunkat biztonságban.

Este volt már, amikor a kapu csikorgása s a kutya eszeveszett lánctépése jelezte, hogy idegen jött: Mihály volt az — hatalmas, tagbaszakadt ember. Ritkán fordult meg nálunk; a Nyárád-mentéről járt be szekerével, inkább zöldséget, friss tejet, túrót hozott, de a szekérderék szalmájából néha fényes köcsögök, csuprok is előkerültek, vagy egy riadttekintetű húsvéti bárány.
Tiszteletesúr, hajtsa be a gyerekeket, me' elhoztam, tudja maga mit. Egy ideig még apámmal beszélgetett az udvaron, majd Na kellemes ünnepeket adjon az Isten-nel búcsúzott is. Karácsonyestig tilos volt a pincébe mennünk.
A reggeli tejeskávé mellé kalácsot kaptunk — hajnalban sütötte anyám, s bár legtöbbször mosolygós volt, most egész lénye örömtől sugárzott. Nagyapám addig csavargatta a rádió gombját, mígnem egy idegen adón fel nem csendült egy réghallott ének, s akkor már együtt dúdolták anyámmal: O Tannenbaum, o Tannenbaum, wie schön sind deine Blätter...
A délelőtt észrevétlenül gyorsan telt el: a szobákban takarítottunk, holmiinkat elrendeztük, sorra lefürödtünk, s kora délután felvehettük frissen vasalt ruháinkat. Már szállingóztak a templomba az emberek.
És akkor megkondult a Vártemplom harangja; — majd a plébániatemplom tornyában egymásnak feleselgetve kettő, rá a barátok templomából válaszolt egy, a főtéri katedrális négy tornyából egyszerre négy, s akkor megkondult a Gecse-utcai, utoljára az evangélikus templom kis harangja is. Az utcák elnéptelenedtek.

A templomba az emberekkel zsúfolt sekrestyén át mentünk be. Nemhogy a padokban, de az előtérben, a padsorok között, a szószék mögötti mélyedésben sem volt már hely. Elől apám, utána anyám, s mögöttük hat gyermekük vonult be, egészen előre, oda, ahol a karácsonyfa állt, s előbb az orgonának csúfolt kis harmónium, majd a gyülekezet kezdte az éneket: Mennyből az angyal lejött hozzátok, pásztorok, pásztorok! Hogy Betlehembe sietve menvén lássátok, lássátok. Istennek Fia, aki született jászolban, jászolban, Ő leszen néktek Üdvözítőtök valóban, valóban.
A mennyezetig érő karácsonyfa gyertyák és csillagszórók fényében ragyogott, s ragyogott a kis betlehemes játék istállójának közepén a jászolban fekvó kisgyerek arca is.
Mellette vagyon az édesanyja, Mária, Mária; Barmok közt fekszik, jászolban nyugszik szent Fia, szent Fia.

Akkoriban úgy mondták, hogy a papok a sötétséget terjesztik, de ott és akkor, és azóta mindig minden évben amikor karácsony evangéliuma megszólalt, világosság töltötte el a szíveket. Boldogság és fény, vidámság és szeretet, megértés és jóság.

Azokban a percekben mindenütt a próféta, Ésaiás jövendölését olvasta a pap, mely örömhír volt, igaz evangélium:

„A nép, amely sötétségben jár vala, lát nagy világosságot; akik lakoznak a halál árnyékának földében, fény ragyog fel fölöttök!
Mert terhes igáját és háta vesszejét, az őt nyomorgatónak botját összetöröd...
Mert egy gyermek születik nékünk, fiú adatik nékünk, és az uralom az ő vállán lészen, és hívják nevét: csodálatosnak, tanácsosnak, erős Istennek, örökkévalóság atyjának, békesség fejedelmének! Uralma növekedésének és békéjének nem lesz vége soha!"

Akkor még gyermekésszel nem tudtuk felfogni, mitől váltak nedvesekké a szemek, s hogy miért egyenesedtek ki úgy a derekak, hogy mi volt az a varázsszó, amelytől egyszerre mindenki erőt kapott, elszánt és bátor lett, s vadidegenek egymást átölelték.
A nép, mely sötétségben jár..., halál árnyékának földében lakozók. Terhes iga, háta vesszeje, az őt nyomorgatónak botja...

Akkor még sötétségbe taszítottan éltek sokan; akkor még angyalunk, Mihály is a Vácmány-hegy sűrűjének alig-járt szekérútjain hozta nekünk a karácsonyfát, s szüleink sok jó ismerőse, barátja vagy rokona lakozott a halál árnyékának földében: a Duna-csatornánál, a deltában, Nagyenyeden vagy Zsilaván, baragáni kényszerlakhelyen, s a terhes igát hordozták — ők se tudták akkor — még évtizedekig. Ártatlanok ezreinek hátán suhogott a vessző, döngött a bot.

Karácsony nekünk gyertyafény, frissen vasalt ruha, édes kalács, ajándék és jókedv volt.
Szüleinknek, a templomokat zsúfolásig megtöltőknek, a Hideg-völgy cigányputriiban élőknek, a börtönben lakozóknak fény és remény volt.

1987 karácsonyát a Skagerrak sziklás partján, menekülttáborban értem meg. És karácsonyfánk se volt. Százhetvenhat magyar, száznál több lengyel, soktucat román, palesztin, etióp, szomáli és libanoni várta a jóhírt. Valaki megtudta, hogy aznap este a kis halászfalu templomában istentisztelet lesz. A partmenti ösvényt zseblámpák, gyertyák fénye világította be. Zarándokok sora vonult hosszan a fény felé, s amikor a templomba értünk, újból megszületett a csoda, mint egykor, gyermekkoromban, odahaza: fény ragyogott fel felettünk! Karácsony evangéliumának fénye eláradt mindannyiunkban, s kiki vitte haza bátorítását, bíztatását, erőt adó szavát.
És akkor megtelt a szánk nevetéssel, és lelkünk vigadozással. Mert hatalmasan cselekedett velünk az Úr!

Molnár-Veress Pál

Kisfalussy Bálint:

FELTÁMADUNK

Karácsony volt. Gyönyörű. Most már tudom, hogy gyönyörű. Ültünk a tévé előtt és féltünk,... és reménykedtünk,... és nógattuk, noszogattuk, tuszkoltuk a történéseket a békesség felé, ahol elkerülhető a halál. Nem szeretem az öldöklést! Istenem, de nem szeretem! Játszani szeretek, nagyokat kacagni, rakoncátlankodni kipirult arccal, úgy szívből, igazán.

De most karácsony este nem játszottunk, csak ültünk a tévé előtt és féltünk. Nagyon féltünk. Emberek, tankok, lángoló házak, ujjongó öröm, fegyverropogás, kenyérosztás, kétségbeesett rohangálás, vébetűt böködő gyerekek, segélykiáltások, hullámzó éneklés, menekülés képsorai váltották egymást. Nem értettem semmit...

— Mi történik Édesapám? Mondd meg nekem, — de igazán mondd meg nekem, úgy, mintha már én is nagy lennék, — mi történik velünk?

Édesapám rám nézett, magához szorított s csak annyit mondott halkan, egyszerűen:

— Feltámadunk fiam, feltámadunk!

Nem tudom pontosan mit jelent, de láttam, hogy Édesapám szemén furcsán megcsillan a bátortalan öröm, amint felszakad mellkasából a régóta dédelgetett egyszavas mondat: FELTÁMADUNK!

— És az mit jelent Édesapám?

— Azt fiam, hogy egy újabb földdarabkán lehet ember az ember, mosolyoghat ha kedve tartja, gondolkodhat, imádkozhat, szerelmet vallhat, vajúdhat anyanyelvén az életet teremtő asszony, a virág nyílhat színre való tekintet nélkül, kezet foghatnak nappal is a barátok, nem törvény többé a gyűlölet, befejezheti versét Farkas Árpi-bácsi, Jobbágytelkén, — kosárfonás közben, — Anti bácsi énekelheti gyönyörű népdalainkat, és a zúzdák nem gyalázzák többé század szégyenévé Károli Gáspárunk Szent Bibliáját!

Elhallgattunk. A tévében valaki kétségbeesve kiáltozta: Ne lőjetek! Ne lőjetek!... És én arra gondoltam, ha ez a karácsonyi feltámadás ilyen szép, akkor nekem is, akkor mindnyájunknak kiáltanunk kell:

NE LŐJETEK!

FELTÁMADUNK!

Öt évvel ezelőtt, 1989 karácsonyának előestéjén dőlt meg Kelet-Európa egyik legrettegettebb diktátorának hatalma. 1990. február 3-án a Budapesti Sportcsarnokban nagyszabású gálaműsor keretében emlékeztek a forradalmi napokra, az áldozatokra. Kisfalussy Bálint ez alkalomra írt gondolatait akkor még csak 8 éves kisfia, Kisfalussy Lehel mondta el a tízezres tömeg és a tévénézők milliói előtt. Apa és fia idén Svédországban voltak vendégeink.

Grafika: Vincze László: A szabadság madara .

Észak honából

BIRGITTA HYLIN

FERÖERI HARANGSZÓ

Maria Eidével alig néhány hónapja beszéltem utoljára. Az idén halt meg, százesztendős korában. 1968-ban találkoztunk először, s az évek során olyan barátság alakult ki közöttünk, amelyet a távolság csak szorosabbra fűzött. 1982-ben kiadott könyvéből idézek itt néhány fejezetet a förjszk ember mindennapi egyszerűségében is megható istenthitéről, hitbuzgalmáról, a századforduló éveitől napjainkig.*
Engedtessék meg nekem, hogy néhány saját élményemet is az elbeszélő sorai közé tűzzem.
**) Maria Eide: SNØKLAR. Gudrøkni og trúarlív í Føroyum um aldamotið.*

Az Atlanti-óceán zöld-hátú, északi szigetecskéi szinte elvesznek az égtől-égig érő, hatalmas víztömegben. Téli viharok tépik, cibálják, féktelen hullámok ostromolják sziklás partjait.

Az itt élő maroknyi nép örök viszályban áll a kiszámíthatatlan vízzel, a szilaj szelekkel, valóban ezer veszéllyel dacol a mindennapi kenyérért.

Alig múlik el év, hogy néhány barátot, testvért, családapát el ne ragadna a mélység. Ám ahogy a parti szikla ellenáll a téli viharok rohamának, új hősök állnak az elhulltak helyébe. A veszélyt a fiak is ismerik, de a förjszk ember bizonyosságával indulnak útnak, azzal a rendíthetetlen hittel, hogy sorsuk földön és vizen egyaránt az Isten kezében nyugszik.

A szigetlakók mindig megnyugodtak az Ő akaratában. Hitük ma sem alkalmakra szóló, tartalmát vesztett formaság, hanem a mindennapok töretlen bizalma, ragaszkodása.

Ennek a majdnem gyermeki hitnek melege járja át imáik, zsoltáraik minden szavát — nemcsak vasárnap és ünnepekkor, hanem munkás hétköznapjaikon is.

Ez a magától értetődő, önzetlen istenhit mindig is a veszélyben élők legnagyobb erőssége volt.

———

Egy-egy lelkésznek nem is oly rég még hat-hét eklézsiát kellett végigjárnia. Az időjárás gyakran feltartóztatta útja közben, így aztán a vasárnapi istentisztelet későbbre maradt. Mégis mindig teli volt istenháza. A pap pedig prédikált, meghallgatta az aggályokat, erőt öntött a fáradókba, vigasztalt, biztatott, előkészített az úrvacsora vételére, esketett, újszülötteket keresztelt, s ha legutóbbi látogatása óta megfogyott a nyája, búcsúimát mondott az új sír felett. A beteg hívőt pedig a hajlékában is felkereste, hogy a szentségekben részesítse.

Az érkezése előtti estén mindig meghúzták a harangot. Ebből már értett a falu népe.

Néhány apró településnek nem tellett templomépítésre. Ezekből a szomszédos falvakba jártak át a hívek. A gjógviaknak sem volt saját templomuk. A nagyobbacska Funning vonta őket szárnyai alá, s megnyitotta nekik a magáét. Igaz, hozzájuk is ritkán jutott el a szigeteket látogató, hegyet mászó lelkész, ám mihelyt hírét vették, hogy a hét végén útba ejti őket, nyomban futárt indítottak Gjógvba, hogy az ott lakók idejében elindulhassanak a kitűzött délelőtti istentiszteletre.

A gjógviakat aztán elszállásolták a tehetősebb házaknál, mivel hosszú volt az út, a templomjárók még nyáridőben sem tehették meg egy nap alatt oda-vissza.

Keresztelőkor meleg kendőbe pólyálták az újszülöttet és az apa, vagy egy gyors lábú férfi-rokon futva indult vele Funningba, a paphoz. A csecsemőt végig a két karján vitte. Télen gyapjúból való, bő szoknyát vetettek rá, amit lazán megkötöttek a futár nyakán és derekán. A gyermeket így könnyű lepellel védhette a hótól, teste melegével a hideg széltől. A ruha résén pedig be-benézhetett hozzá egy pillanatra.

Ha sokáig késett a lelkész, folytatták tovább a második, harmadik templomos faluba, míg végül megtarthatták a keresztelőt. Előfordult, hogy az újszülött több szigetet, hegyet, ungot-berket bejárt, mielőtt élete első hetét betöltötte volna.

———

Funning és Gjógv között hegynek fel, völgynek le visz az út. Sziklák, omlások mentén kanyarog. Az idősebb templomjárók sokszor megálltak itt-ott, hogy kifújják magukat. Némelyik elakadt félúton, nem győzte tovább. Innen már látszott a templomtorony. Letérdepelt hát a sima

sziklakőre és ott mondta el imáját egymagában, a néma ég alatt, aztán visszafordult Gjógvba. A Templomkő ma is ott fehérlik a keskeny ösvény szélén.

Szinte minden templom a partra épült. Lábánál ott sötétlik a tenger, gazdagon és szeszélyesen. A földműves errefelé halász is: itt elképzelhetetlen lenne az élet a hálók zsákmánya nélkül. Ám a tenger nemcsak ád, hanem vámot is szed. A szigetlakó rég tudja ezt és minden új napot ajándéknak tekint. A tengerre kifutó hajóst istenháza búcsúztatja a partról. A hazatérőt is ez várja vissza.

A förjszk halászok valaha a zsoltár szavaival eveztek ki a végtelen vizekre. Asszonyaik velük énekelték a távolodó partról: „Vigyázzad száz veszély közt...” A zsoltár ütemére merítették meg, húzták az evezőt. A fohász erőt adott nekik az újabb megpróbáltatáshoz. Manapság motor zajong a halászhajókon. A régi zsoltár szavait csak magukban mormolják a távozók és a búcsúztatók.

A hegyi legelők birkapásztorának, a meredek sziklák közt madártojást gyűjtő egyszerű parasztembernek mindig volt egy megszokott helye, ahol megállt, térdet hajtott és az Úr kegyelmét kérte napi munkájára.

A förjszk ember istenhite a hétköznapok valóságában gyökeredzik. A karácsony minden kis házikóban meghitt családi ünnep. A búcsúzás szavai pedig ma is ugyanolyan szívből jövő melegséggel telitődnek, mint egyszer régen, őseik ajkán:

„Jézus legyen veled”, „Jézus kísérjen utadon”.

Mervel Ferenc fordítása

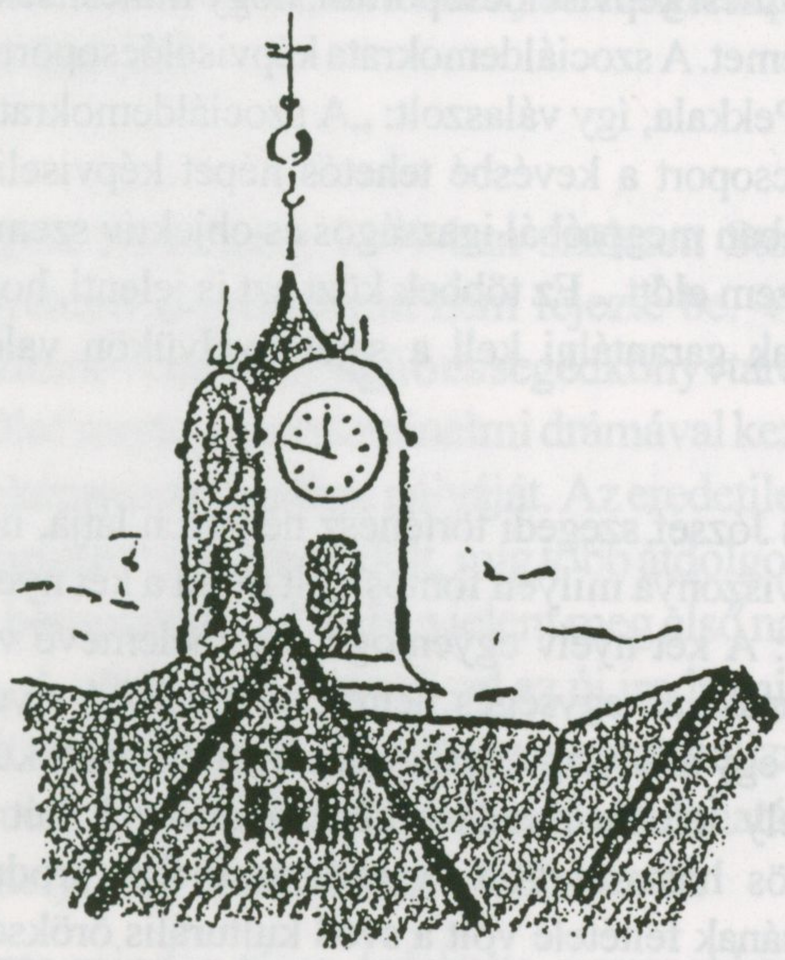

A tórshavni dóm (Havnar Kirkja, ép. 1788). Bárður Jákupsson szénrajza.

A 340. FÖRJSZK ZSOLTÁR

Árként, féktelen’ száll az idő.
Sajkám a hullámhegy élén.
Nincsen rajta ép evező,
víz csapkod fája szélén.

Romlik, küszködik, mind közelebb
húzza a forrongó örvény...
Győzi-é a fergeteget,
hogy vesztem elkerülném?

Ó, ki látná az én bajomat,
hogy a segélyemre jönne,
hallaná esdő szavamat,
hogy más vizekre vinne?

Jézus, fordítsad rám szemedet,
immáron nincs hova futnom;
nyújtsd ki nékem két kezedet,
segíts a partra jutnom!

Árként, féktelen’ száll az idő.
Sajkám a hullámhegy élén.
Nincsen rajta ép evező,
víz csapkod fája szélén.

Húzza az örvény, űzi a szél,
tajtékzó tengeren vágtat.
Szívem mégis híve remél:
jó céllal ez sem árthat.

Árként, féktelen’ száll az idő.
Sajkám a Te utad rója.
Száz veszély közt partodra jó:
jóságod most is óvja!

Szöveg: Fredrik Petersen esperes (1853—1917)
Zene: J. Waagstein, 1946
Magyar fordítás*: Mervel Ferenc, 1994

*A fordítás első változata csak a szövegre alapozott — ezt közölte a Reformátusok Lapja legutóbbi száma. Az itt közölt változat már a dallam figyelembevételével készült.

FINNORSZÁGI SVÉDEK

(Második rész)

A svéd kisebbség helyzete volt az orosz idők egyik legfontosabb finn belpolitikai kérdése. Az előző lapszámban e tárgyban közölt cikkből már tudjuk, hogy a finn nemzeti ébredés a svédnyelvű felsőbb társadalmi osztályokon belül indult meg. Az első fennomániások nem ritkán hiányos finn nyelvtudással rendelkeztek. A felsőbb osztályok két erősen elkülönülő csoportot alkottak: a már említett fennomániásokét és a svedomániásokét (svédnacionalisták).

A 19. század első felében a gimnáziumok oktatási nyelve a svéd volt, kivéve Viborgot, ahol a német.
1841-ben lett a finn iskolai tantárgy és 1859-ben indult az első finn gimnázium. A nemzeti mozgalmak szinte az egyik percről a másikra születnek és tartalmukban állandóan és gyorsan változnak. 1880-ban a diákok 44%-a volt finn, 1910-ben 70%.
A finn nemzeti mozgalomra 1860-ban a finnországi svédek saját nemzeti törekvésekkel válaszoltak. Tíz évvel később indult meg a svéd liberális mozgalom, amely pozitív beállítottságú volt a finn nyelvű kultúrával szemben, de ellenszegült a gyors változásoknak, ugyanis a svéd kultúrában látta a nyugateurópai szellemiségű kulturális élet garanciáját.
A finn és finnbarát sikerek azonban a liberálisokat állásfoglalásra kényszerítették a két irányzat között, és a párt feloszlott. 1906-ban alakult meg a Svenska Folkpartiet (Svéd Néppárt), a svéd nyelvű városi polgárság és a svéd vidék pártja, amelynek az alapelve a svéd összetartás és a finn nyelvű többséggel való egyenlőség volt.
A párt létrejöttével érdekközösség alakult ki a svéd nyelvű középosztály és a földműves lakosság között. A városi polgár érzelmi kötődése a parasztság irányában megerősödött. A politikai köztudat alapvető eleme lett a finnországi svéd vidék. Ezt tartották a svédek gerincének.
A párt sikeres és stabil lett, máig megtartotta vonzóerejét. Konzervatív és kultúrradikális személyiségek egyaránt részt vesznek munkájában. A munkások ezzel szemben ritkaságszámba mentek. Ők a szocialista pártokon belül alakítottak svéd szekciókat. Finnország Svéd Munkásszövetsége 1899-ben alakult. Ez a választóvonal a Svéd Néppárt és a baloldali pártok svéd szekciói között fennmaradt. A polgárság és parasztság az egyik oldalon, a munkásság a másikon.
A finnországi svédek összetétele alapjában azonos az egész társadalom összetételével. Százalékban valamivel alacsonyabb a munkások aránya és valamivel magasabb a titsztviselőké.

Az osztályellentétek dacára voltakidőpontok amikor együttműködött a Svéd Néppárt és a svéd baloldal. A nyelv és kultúra ugyanis közös ügy volt. Ha a finn nyomás nagy volt akkor nagy volt a svéd összetartás. A független, új Finnország kormánya 1919-ben pozitív volt a két hivatalos nyelv irányába, de az országgyűlés nem. A fenyegető jövő és a bizonytalanság érzése megerősítette a svéd egységet. Megalakították az önkéntes és nem hivatalos Svenska Finlands Folkting-et (Svéd Finnország Nemzetgyűlését), melynek 60 tagját általános választáson jelölték ki.
Az 1922-es nyelvi törvény nagyjából elismerte a svéd kívánságokat, az alkotmányban megerősített nyelvi jogokat, az önkormányzatok tisztviselőinek kétnyelvűségét. Megalakították a svéd püspökséget és a tanügyi hatóság svéd osztályát. Evvel megszünt a Svéd Finnország Nemzetgyűlése. De azért később is aktualizálni kellett a svéd összetartást.
A törvény egynyelvű finn, kétnyelvű, illetve egynyelvű svéd önkormányzatot állapít meg. Kétnyelvűnek számít az az önkormányzat, ahol a kisebbség 3000 személyen vagy az összlakosság 6%-án felül van képviselve. A finnországi svédek 24%-a lakott 1970-ben egynyelvű svéd, 73%-a kétnyelvű, 3%-a egynyelvű finn vidéken.

A harmincas években a jobboldali finn nacionalizmus erősen fenyegette a svédeket, különösen baloldali részüket. A svéd baloldal mellett nemcsak a liberálisok álltak ki, de a mérsékelt konzervatívok jórésze is. A belügyminiszter, Ernst von Bohm (1930-32) erőteljesen közbelépett a félfasiszta Lappo-mozgalomnak a baloldali politikusokkal szembeni törvénytelenségei ellen. (Szélsőjobboldali, erősen antikommunista mozgalom. Nevét Lappo helységnévből kapta, innen származott a vezetője.)
A tisztafinn diákok küldöttsége követelte a szociáldemokrata országgyűlési képviselőcsoporttól, hogy finnesítsék a helsinki egyetemet. A szociáldemokrata képviselőcsoport vezetője, Manuo Pekkala, így válaszolt: „A szociáldemokrata országgyűlési csoport a kevésbé tehetős népet képviseli és ezért munkájában megpróbál igazságos és objektív szempontokat tartani szem előtt... Ez többek közt azt is jelenti, hogy a svéd diákoknak garantálni kell a saját nyelvükön való oktatás jogát."

Gombos József szegedi történész helyesen látja, hogy a két kultúra viszonya milyen fontos volt mind a két nyelvcsoport számára: A két nyelv egyenjogú alkotóelemévé vált a finn identitásnak, az egységes nemzettudatnak. A nyelvharcok ellenére egy aránylag egységes polgári-nemzeti kultúra nőtt fel, amely lefedte mindkét népcsoportot. A két irodalom kölcsönös hatással volt egymásra: a finn irodalom felvirágzásának feltétele volt a svéd kulturális örökség, a svéd irodalomra pedig inspirálólag hatott a finn.

Gulyás Miklós

Mervel Ferenc

STRINDBERG HAGYATÉKA

Széljegyzetek egy fesztiválhoz

Mi magyarok még mindig hajlamosak vagyunk a svéd irodalmat kizárólag Strindberggel azonosítani. Neve valahogy szimbólummá lett, bár legtöbben elfeledtük, valójában mit is szimbolizál. Egyénisége, szuggesztív stílusa ma is lenyűgözi, magával ragadja az olvasót. Írásművészetének titka elhitető erejében rejlik. Ebből mit sem von le az a tény, hogy tárgyilagos érvelés helyett rendszerint a szavak varázslata káprázatat el bennünket. Mintegy hipnotizáltan rendeljük alá magunkat az írói meggyőződés őserejének. Pedig Strindberg úgy váltogatta elveit, hogy alig tudjuk nyomon követni. Eszmeileg sorra reprezentálja a korszak irányzatait. Az önmaga megérzéseit objektív mértékkel felülbíráló kritika nem volt sajátja. Individualizmusa óhatatlanul szembekerült az ébredő női emancipációval. Míg Ibsen a nőt egyenrangú társsá emelte, ő az életközösség minden viszályát a nőtől kérte számon, s mindezt egy megszállott hevével, szinte mániákusan. Növekvő bizonytalanságát képtelen volt magában feloldani.

August Strindberg 1849-ben született Stockholmban. Egyetemi tanulmányait nem fejezte be. Volt házitanító, színinövendék, újságíró és segédkönyvtáros. 1872-ben az Olof mester című történelmi drámával kezdte meg tulajdonképpen színműírói pályáját. Az eredetileg prózában írt darab évekig hányódott, míg több átdolgozás után, végül is bemutatták. 1879-ben jelent meg első naturalista regénye, A vörös szoba, amellyel az új irodalmi irányzat bevonult svéd földre is. Itt azonban a naturalizmus és a vele rokon mozgalmak csakhamar erős ellenhatást váltottak ki, melynek viharát ő sem kerülhette el.

Szinte minden téma érdekelte, ugyanakkor viszont mindig saját előfeltevéseinek, eszméinek megerősítését kereste mindenütt. Nézetei többnyire nem a dolgok abszolút mivoltára vonatkozó teoretikus igazságokat tartalmaztak, hanem szubjektív elgondolásokat. Még stílusát is nehéz meghatároznunk. Mi volt: realista? Naturalista? Szimbolista? Mindez együttvéve?

Strindberg talán az egész világirodalom leginkább önéletrajzi embere. Kilenc részben megjelent önéletrajzi írásaifelölelik egész életútját, kíméletlen őszinteséggel tárják elénk útkereső vívódásait.

A feminin alkattól való idegenkedése már korábban kitűnt novelláiból és főképp drámáiból. Jó példa erre t.k. a Júlia kisasszony, a Pajtások és Az apa. Első válása után, az Egy balga vallomásai-ban feladta minden illúzióját. Sértett önérzetének minden keserűségét szavakba öntötte, csalódott vádaskodásában túltett önmagán is.

Viharos tengeren c. regényében szakított fiatal korának ideáljaival. Ő is Nietzsche hatása alá került.

Még kétszer megnősült, de mindinkább kiábrándult a házasságból, kiégett, magába fordult. egyre jobban gyötörte az üldézési mánia. Párizsba menekült és itt esett át életének talán legnagyobb válságán, amelyről az Inferno — Legendák c. önéletrajzi írásában adott számot. A könyv egy tébollyal küzdő, beteg lélek megrázó vallomása. Strindberg érdeklődése a spiritizmus, miszticizmus, okkultizmus és az alkímia felé fordult. Még egyszer fellángolt drámai ereje az 1901-ben írt Haláltánc-ban és a hat évvel később befejezett Kamarajátékok-ban. Élete utolsó éveiben mindinkább emberkerülővé vált, ismét teljes magányba jutott. 1912-ben halt meg, gyomorrákban.

Szerb Antal írja róla: „Az Ibsen utáni korszaknak Hauptmann mellett kétségkívül ő a legtekintélyesebb és legeredetibb drámaírója. Senkinek sem sikerült annyira, mint neki, hogy a párbeszéd cselekmény legyen."

Strindberg a szenvedély művésze volt. Arisztokratikus és népies, dörgedelmes szónok és lebilincselő mesemondó. Válogatott műveinek 55 kötetes kiadásában mindenki talál magának valami becseset: novellát, regényt,drámát, verset, cikket recenziót. Leveleiből eddig 18 kötet jelent meg. Sok színpadi művét mindmáig nagy hatással játsszák szerte a világon. Expresszionista festményei ma is megbabonázzák a nézőt.

A nagy művészt nem kell a mezítlen igazságtól félteni. Szuggesztív hangjával, tehetségével mindig időszerű lesz. Akkor is a világirodalom klasszikusa marad, ha hatóerejének alapjait és korlátait felismerjük. A stockholmi fesztivál a szülőváros elismerése neves fiának.

August Strindberg

SZOMBAT ESTE

Mint a sima ezüst az öblöcske tükre,
megállt a szélmalom, a csónak kikötve.
Hajtják ki az ökröt a zöld ölű rétre,
készülődik minden a szent pihenésre.

Lassan nyoma vész a víg szalonkarajnak;
lenn a pajta mellett egy béres danolgat.
Locsolják a kertet, tornácot sepernek,
lila orgonából csokrot szedegetnek.

Két rongybaba hever kint a virágágyban,
tarka tulipánok megnyúlt árnyékában,
a labda meg bebújt a sűrű bozótba,
s a kis kürt belefúlt a vizeshordóba.

A zöld zsalukat is rendre mind becsukják,
az ajtók reteszét a helyére tolják,
és amint kialszik az utolsó lámpa,
álomba merül a szérűskert világa.

Leszáll a langymeleg júniusi éjjel,
szendereg a ház is, kopott födelével.
Csak a tenger virraszt, néha felnyalábol
pár megmaradt fodrot a hét viharából.

Fordította: Mervel Ferenc

Szöllösi Antal

Magyarok Svédországban

(Hatodik rész)

Az I. világháború előtt inkább nyelvészek, kutatók, művészek, újságírók és természetesen turisták kerültek el a messzi Svédországba. Az ittjárt turisták közül megemlíteném báró **Podmaniczky Frigyes**t, aki 1845. augusztus 17-e és október 27-e között Stockholmban, Pétervárott, Koppenhágában, Hamburgban járt, s átélt élményeiről részletesen számolt be 1853-ban megjelent könyvében (60). Nagyon kedvesen ír a svéd népről. Elismeréssel szól a fővárosról:

„...Stockholm fekvése kitünőleg szép; nem csak együtt véve, mint egész, csodálatot gerjesztő kép, azon nyolcz egymáshoz közel fekvő, századok szorgalma által kiépült s népesített sziget, de a nagy város bármelly egyes pontjáról is, nagyszerű a kilátás."

Győry Vilmos (1838—1885) evangélikus lelkész, író, műfordító előszeretettel fordította korának svéd költőit. Verses kötetét 1882-ben adták ki Budapesten, amelyben közli Virgin Axel Gustav uppsalai orvos egyik költeményét is. Virgin egy egész verses kötetet szentelt a magyar szabadságharc emlékére, amelyet 1878-ban Uppsalában adtak ki (61).

1880 körül igen nagy volt az érdeklődés a magyar kultúra iránt Svédországban. Igaz, ekkor csak körülbelül harminc magyar származású személy lakott az országban (62). Sok magyar könyvet fordítottak svéd nyelvre. Az újságok is sokat foglalkoztak a magyarsággal. Talán ilyen volt az itt élő magyar **Antal Sándor** is, akinek Gyomán 1913-ban (63) jelent meg novellás kötete.

A századfordulón **Viszolajszky Károly** alsó-szemerédi plebános járta be barátjával a Lappföldet, Svédországot és Norvégiát. Visszatérve Magyarországra leírta élményeit. Könyvét Érsekújvárott, Pálinkás J. Géza nyomdájában

nyomtatták 1905-ben (64). Fantasztikus élményt nyújt, ahogy leírja norvégiai útjuk során a smörgåsborddal való találkozásukat (Magyarországon ma ezt svédasztalnak nevezik).

„...Volt ott fölszelt sonka, füstölt marhanyelv, olajba, eczetbe, hagymába kevert s áztatott kis halak, préselt nagy hal szeletek, kaviár, tojás, vaj és kenyér; az asztal közepén két garmada tányér, mellette kés és villa. Mindenki önmagát szolgálja ki; megrakja tányérját a mivel és a hányszor tetszik; leül a terített asztalhoz és eszik-iszik a mennyit csak akar. Az én vis-a-visem éppen az a hölgy volt, ki tegnap oly szépen zongorázott svédisch; megfigyeltem őt norvégisch, hogyan eszik. Csupa udvariasságból utánoztam őt. Megrakta tányérját a Buttertischból hússal; két darab kenyeret bekent vajjal s kezdődött a reggeli. Ezt tettem én is. Megette a húst, fölkelt s megrakta tányérját halakkal, melyet vigan fogyasztott. Én is. Az után jött a meleg beafsteak burgonyával, melyet már vörös sapkás pinczérnő szolgált fel. Ebből is szép darabot bekebelezett. Én is. Ivott rá egy üveg sört. Itt én már kidőltem és szódát kértem. Ezután következett egy fél literes csésze kávé vajas kenyérrel; ekkor Jóskával együtt már kiszaladtunk; a többi vendég még mindig reggelizett. Reggelinek ára 1 kron! Mi pénzünkben 125 fillér."

Egy lelkes magyar tanárnő, **Dánielné Lamács Lujza** (64) 1910-ben egy tanügyi kongresszus alkalmából járt Svédországban. Annyira megszerette az országot, hogy tökéletesen megtanult svédül. Elhatározta, hogy jobban megismerteti a svéd néppel Magyarországot. Uppsalában és Stockholmban tartott előadásai igen népszerűek voltak. Kedvesen írtak róla a svéd lapok. A Dagens Nyheter 1911. november 11-i száma a fényképét is közölte ennek a kedves magyar asszonynak.

A Svédországban járt személyek közül néhányan többször vissza-visszatértek, s végül letelepedtek.
Ilyen volt **Leffler Béla** (1887—1936) író, műfordító is (65). Többszöri svédországi utazás után 1919-ben Stockholmban telepedett le. Előtte Debrecenben az egyetemen

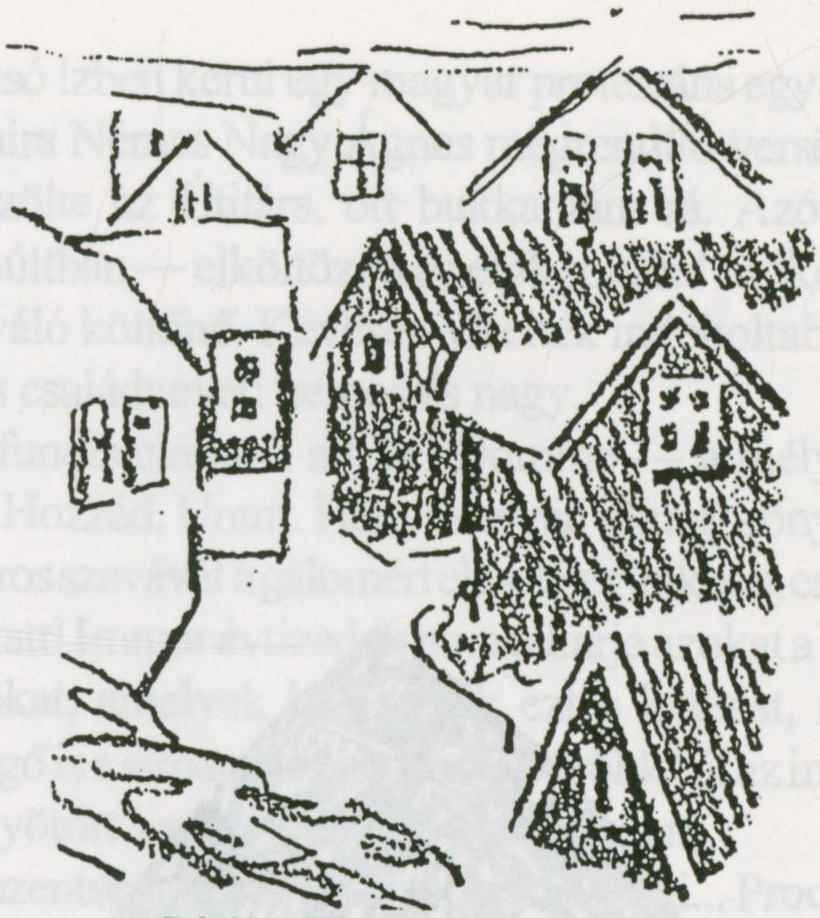

Bárður Jákupsson szénrajza

a svéd nyelv lektora volt. Magyarországon egymás után jelentek meg útiélményei, irodalmi tanulmányai Svédországról és a svéd kultúráról. Stockholmban svéd felesége, Signe Liljekrantz révén pedig a magyar kultúrát ismertette a svéd, norvég és a finn sajtóban. Ungerska Sällskapet (Magyar Társaság) néven 1920-ban hozta létre az első svédországi magyar egyesületet. Magyar antológiát adott ki (1922, 1932), s fáradhatatlanul fordított svédre és magyarra. Munkája szinte felbecsülhetetlen. „A svéd-magyar kapcsolatok sokoldalú és fáradhatatlan munkása volt" (66). 1929-ben megalapította a Stockholmi Magyar Intézetet, amely — sajnos — 1972-ben beolvadt a Stockholmi Egyetem Finn-ugor Intézetébe. Leffler Béla *„purián jellemével, természetes, kedves modorával és egyéniségének varázsával sok olyan svédet tett népünk barátjává, akikre egyébként talán hatástalan maradt volna minden nyomdatermék s minden hivatalos propaganda"* (67). Az 1934-ben Dél-Bácskából kiutasított magyarok javára gyűjtést indított. Ennek érdekében éjjel-nappal azon volt, hogy az otthontalan magyarok minél kevesebbet nélkülözzenek. A magyarságnak már ekkor módjában volt érezni a „svéd szívjóságát". Haláláig (1936. november 8.) az akkori magyar követség sajtóattaséja volt Stockholmban.

„Halálával nemcsak a magyar kultúrának egyik kiváló diplomatája távozott az élők sorából, hanem a svéd irodalom is szegényebb lett egy hűséges munkatárssal" (68).

(Folytatjuk)

Jegyzetek:
(60) Ungerska Arkivet (UA) — Északi Magyar Archívum, Stockholm, J—3
(61) UA, K—4
(62) Szöllösi Antal: Magyar bevándorlók Svédországban, Új Európa 1982 jan-febr.14.old.
(63) UA, J—4
(64) UA, J—3
(65) Szöllösi A.: i.m. 14. old.
(66) Szöllösi A.: i.m. 14. old.
(67) Szöllösi A.: i.m. 14. old.
(68) Bertha K.: i.m. 123. old.

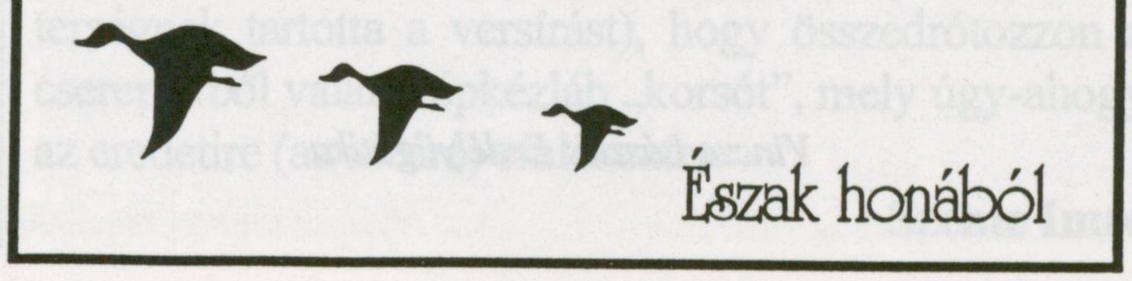

Vincze László: Erdélyi gótika

Istenes verseink

Nemes Nagy Ágnes

Kiáltva

Irgalmazz, Istenem! Én nem hiszek Tebenned,
Csak nincs kivel szót váltanom.
S lám, máris megadod azt a végső kegyelmet,
Hogy legalább imádkozom.

Bűnöm csak egy, de nagy: a gőg fogai rágnak.
És most porig aláztatom.
Hörgök, vonaglok, mint egy nyomorult állat,
Kínomban a port harapom.

Életem vékonyul, gyökere félbemetszve,
Virága tán nem nyit soha.
Irgalmazz, Istenem, húsvétvasárnap este,
Hisz él az Embernek Fia.

Itt megaláztatás, ott szorongattatások,
Kín és életveszedelem.
Ne hagyd el sok papod hitetlen unokáját,
Ne hagyd el nyomorult fejem!

A tó

Van valahol, van valahol,
valami valahol él.
Jól hallom én, amint suhog
valami lombos, lassú szél.
Jól hallom én, valami forrás,
egy nagy fa odvából ered,
bukdosnak benne föl-le, föl-le
fekete éger levelek.
Van valahol, van valahol
valami lassú tó.
Bukdosnak benne föl-le, föl-le
korsók, millió, millió.
Akár galambok szárnya néhol
csobban az égen, bugyborékol
a korsók szájától a tó.
Jól hallom én, mint egyre másra,
galambok szomjas szárnycsapása,
tíz emelet
magasban az önkívület,
testből szakadt szív csobbanása —
Én itt cserép-esőben ázom.
S mérem a véraláfutáson,
korsónak melyik volna jó.
És drótozom, és drót a drótra,
és hallom én, hogy felcsapódva
csobog, csobog a tó.

Nem első ízben kerül egy magyar protestáns egyházi lap hasábjaira Nemes Nagy Ágnes megrendítő verse: kb tíz éve közölte az Útitárs, ott bukkantam rá. Azóta — a közelmúltban — elköltözött az élők sorából a rokonszenves, kiváló költőnő. Kevesen viselték indokoltabban azt a kettős családnevet: nemes és nagy.

De profundis clamavi ad Te, Domine — a mélységből kiáltok Hozzád, Uram. Hányszor van okunk könyörögni a zsoltáros szavával irgalomért elesettségünkben, csapások súlya alatt! Immár évtizedek pora takarja azokat a bajokat és kínokat, amelyek kiváltották ezt a kiáltást, maga a könyörgő is a sírban, de íme él még, örökké él az imádság, a meggyötört kagyló kiizadta gyöngyszem.

Szinte szentségtörésnek tűnik hozzányúlni... Procul este, profani! Mi köze ahhoz a kívülállónak, ami a lélek és Istene közt folyik? Még ha úgy közelít is Hozzá, hogy első mondatával eltaszítja, létét is tagadja: „Én nem hiszek Tebenned."

Önkéntelenül Ady jut eszünkbe: „Hiszek hitetlenül Istenben, / Mert hinni akarok..." Ugyanazt mondják? Csak a felületes olvasónak. Nemcsak az állító és tagadó formában rejlik a különbség (hiszek — nem hiszek): az Ady hangsúlyozta akarásban is. Hogy a hit nem csupán kegyelem dolga, hanem a kegyelmet elfogadó akarásé is, azt már Szent Ágoston is tudta: Credo, quia absurdum — hiszek, mert képtelenség. Azaz bár elfogadhatatlan földi elménk számára, akarunk hinni; sőt éppen azért hiszünk, mert elfogadhatatlan.

A hitetlenség is lehet döntés, akarati elhatározás eredménye. A költőnőé, amit nem szívesen jelölnék az „ateizmus" szóval, ilyen lehet. Nem a vulgáris materializmus hányavetiségével tagad: „semmi sem létezik az érzékelhetőn és idővel megismerhetőn kívül". Ám úgy érzi, nem kötheti le magát egy istenkép mellett sem, ha szabad kezet, szabad elmét akar bevetni a mindenség, a lét titkainak kutatására. Nyilván ezt tartja az ő „nagy bűnének" Istenhez könyörgő, megalázkodó versében: „... a gőg fogai rágnak".

Nemes Nagy Ágnes hitét másik gyönyörű verse szemlélteti: A tó. A titokzatos, érzékszerveinkkel meg nem fogható Létezőt bibliás szimbolumokkal írja körül: „valami lassú szél" (nem így jelenti magát az Úr Lelke a pünkösdi csodában?), „valami forrás, valami lassú tó". Hozzánk csak tétova csobbanások, galambszárny-rebbenések hallatszanak; a „korsók" is csak cserepekben hullanak ránk, fájdalmas „véraláfutásokat" okozva. A költőnek az a „mestersége" (Nemes Nagy Ágnes szava: mesterségnek tartotta a versírást), hogy összedrótozzon a cserepekből valami épkézláb „korsót", mely úgy-ahogy az eredetire (az ideára) emlékeztet.

Szente Imre

Teológiai konferencia Kolozsvárott

A Nyugat-európai Magyar Református Lelkigondozó Szolgálat (NyEMRLSZ) és a Külföldön Élő Magyar Evangélikus Lelkigondozók Munkaközössége (KÉMELM) az ökumenikus egység tudatosítására 1986 óta több alkalommal szervezett közös teológiai konferenciát. A rendezvényre legutóbb az Erdélyi és a Királyhágómelléki Református Egyházkerület, valamint az Erdélyi Magyar Evangélikus Egyház püspökeinek: Csiha Kálmán, Tőkés László és Mózes Árpád meghívására Kolozsváron, az Egyetemi fokú Protestáns Teológiai Intézetben, 1994. szeptember 1—5. napjain került sor.

A hitbeli és lelki vérkeringés helyreállításáért

Dr. Békássy N. Albert, a református szolgálat világi elnökének megfogalmazása szerint a mostani konferencia fő célja a Nyugat-Európában és a Kárpátmedencében élő magyar protestánsok közötti hitbeli és lelki vérkeringés helyreállítása volt. A Kolozsváron tartott konferencia jó alkalom volt arra, hogy az otthon élők hiteles képet kapjanak a Nyugat-Európában végzett magyar protestáns lelkigondozói munkáról, ugyanakkor, jó alkalmat adott arra is, hogy a két nyugat-európai szervezet betekintést nyerjen az erdélyi magyar protestáns egyházak és intézmények életébe, s a személyes ismeretségek által ezekkel kapcsolatokat építsen ki.

Végvár és perem

Dr. Kozma Zsolt teológiai tanár az intézetben folyó lelkészképzésről tartott előadásában elmondta:

Mi vagyunk a nyugati protestantizmus legkeletibb Teológiája. Ez nemcsak földrajzi értelemben igaz, hanem abban a kettős vonatkozásban is, amelynek figyelembevétele nélkül mások sem értenek meg minket, de mi magunk sem leljük meg teológiai helyünket a világ protestantizmusának térképén. Ez a kettősség így hangzik: ***végvár és perem****. Végvár vagyunk kelet felé, s mint ilyennek az önvédelem sáncaiban kell lennünk, mert a Kárpátokon túl az ortodoxia mezői terülnek el. Tudatosan vagy tudatunk alatt, evégre alakítottunk ki egy tradicionális és hitvallásos teológiát. A Nyugat szempontjából perem vagyunk azzal az előnnyel és hátránnyal, hogy a szellemi mozgások csatornáján kevesebb jelzés érkezik el hozzánk: a tudományos kutatások eredményeivel szemben lépéshátrányban vagyunk, az egyház- és teológiaromboló áramlatok viszont részben erejüket vesztik, mire eljutnak Erdélybe. E két helyzet határozza meg teológiánk arcélét és súlypontjait.*

Keressük a helyes teológizálás útját az öncélú tudóskodás és egy fundamentalista primitív szemlélet között. A nyugati nagy egyetemek megengedhetik maguknak, hogy filologizáljanak —s mi át is veszünk minden használhatót ezekből a tudományágakból —, de ami nem segíti közvetlenül vagy közvetve az igehirdetést, azt nem engedhetjük meg magunknak.

A 16. századi magyar reformáció, majd a 17. századi erdélyi puritanizmus gondolkodásunknak egy olyan biblikus alapot adott, amelyet sem a múlt századi racionalizmus és liberalizmus, sem a mai modernizmus nem tud semlegesíteni. Ma is, Teológiánkra mindenekelőtt a biblicizmus és a hitvallásosság jellemző. Külföldi — főleg nyugati — látogatóink néha úgy látják, hogy teológiánk és egyházunk a hitvallások fala mögé zárkózik. Mi erre két dolgot mondunk nekik. Először azt, hogy másságot, toleranciát elfogadni sok ökumenista kongresszmen jöhetne hozzánk tanulni, másodszor azt, hogy értsenek meg minket éppen az említett végvári helyzetünkben.

Szintén ebből érthető az is, amit külföldi látogatóink megállapítanak rólunk, s amit mi sem tagadunk, hogy hagyományőrző teológia vagyunk. Ebben mögöttünk áll az egész erdélyi egyházi közszellem, főleg gyülekezeteink hagyománytisztelete. Ugyanakkor teológiánk nyitott minden bibliailag igazolt, egészséges szellemi áramlás előtt.

Készek vagyunk mindenkitől tanulni és elismerjük a nyugati teológiák tanárainak tudását, de sokszor tájékozatlanságuknak tulajdoníthatóan kitanító stílusuk sértő.

Abban, amit manapság ökumenikus szellemnek neveznek, Teológiánk az útkeresés szakaszában van. Mert egyfelől igaz, hogy Erdélyben, a vallásszabadság, a tolerancia földjén ennek a szellemiségnek évszázados hagyománya van, másfelől a közelmúltban ránk erőltetett ökumenizmusból kiábrándultunk. Intézetünk három egyház (négy felekezet) számára képez ki lelkipásztorokat. Itt, ebben az épületben egy kis Erdély van jelen.

Többen számon kérik tőlünk azt, hogy az ortodox teológiákkal nem tartjuk fenn a kapcsolatot. Ehhez viszont kell tudni a kérdés múltbeli hátterét. 1964-tól kezdve teológiáink között interkonfesszionális konferenciasorozat indult meg. Ezek építőek is voltak egy ideig, amikor azonban a hatalom kezdte diktálni a témákat — s ezek mind inkább politikai színezetűvé váltak —, már csak kényszer-ökumenizmus lett belőle. A mélypontot akkor érte el, amikor 1987-ben a Magyarországon megjelent 3 kötetes történeti mű, az Erdély került bonckés alá, amikoris indulatoktól vezetett dilettánsok, itt, a Teológia dísztermében, Bethlen Gábor és Bocskay István képe alatt meggyaláztak minden történeti tárgyilagosságot és megaláztak minket magyar mivoltunkban. Az, ahogyan a változások

(1989—1990) után az ortodox egyház egyes képviselői nyilatkoztak rólunk, nem mutat egyelőre utat-módot a közeledésre. Pedig vannak,akik készek lennének a nyílt párbeszédre. De nem jutnak szóhoz ezek az erők. Úgy, ahogyan az apostol mondja, az „elme megújulására"és bizonyára nemzedékváltásra van szükség.
Manapság Teológiánkról egymásnak ellentmondó vélemények alakultak ki. Egyfelől elismerésben is részünk van, másfelől kritika is érjócskán. Ebben a helyzetben a kívülállóktól azt kérjük, hogy mielőtt még véleményt alkotnának rólunk, ismerjenek meg minket jobban.

Szegénység, törvénytelenség — kivándorlás

Az erdélyi egyházi munka mai gondjai és súlypontjai címmel Vetési László szórványlelkész, a Felebarát szerkesztője tartott előadást. Elmondta, hogy a gondok között elsőrendű az egyházak súlyos gazdasági helyzete. Az egyházi munka fennállását biztosító hozzájárulások a hívek szegénysége miatt egyre csökkennek. Gondot okoznak azok a törvények és rendelkezések is, amelyek minden kisebbséghez tartozó polgárt sújtanak. A román parlament például már jóváhagyta azt a törvényt, amely szerint az egyházak nem tarthatnak fenn iskolákat. Ezáltal a magyar gyermekek anyanyelven és saját hitvallásuknak megfelelő környezetben való nevelése veszélybe került.
Hiányzik egy új vallási törvény is, s ebben a helyzetben az egyházi élet jövőbeni tervezése lehetetlen feladat.
A legnagyobb gond viszont az, hogy a létbizonytalanság okán Erdély magyar népének kivándorlása, ha váltakozó mértékben is, de tovább folyik.

Zsobok — jövőbe mutató példakép

A svédországi küldöttség tagjai — Molnár-Veress Pál lelkész, Tóth Ildikó főjegyző, Valaszkai Júlia sölvesborgi gondnok és Dézsy Gábor boráasi presbiter — ellátogattak a Kolozsvár közelében fekvő Zsobok faluba, ahol a református gyülekezet lelkésznője, Molnár Irma és férje, Molnár János teológiai tanár mutatták be a vezetésükkel folyó hatalmas építő munkát. A 340 lelkes falu egy völgykatlanban fekszik, korábban csak dűlőút kötötte össze a külvilággal. 1990 után — miután meggyőződtek, hogy továbbra sem számíthatnak állami segélyre — a falu lakói „kivarrták" a bekötőutat. Az asszonyok nagy mennyiségű varrottast készítettek, s ezeknek egy részét külföldön, valutában értékesítették. Az így szerzett összeghez a holland református egyháztól is kaptak segélyt, s a falu egész lakósságát megmozgató közmunkával elkészült az út. Karbantartását egy útász végzi, akit a lakók által évente összeadott útadóból fizetnek.
Felújították a középkori templomot, mely új, faragott kazettás mennyezetet kapott. Az egykori falusi iskola, később téeszszékház épületét visszavásárolták, átalakították, s mára már megkezdődött benne az oktatás. Egy másik épületet kibővítettek, rá emelet került, s egyelőre az tölti be a bentlakás (kollégium) szerepét. Benne orvosi rendelő, iroda kapott helyet. A volt paplakot is emeletesre bővítették és gyönyörűen tatarozták. Mindezek mellett most épül egy legalább 2000 négyzetméter összfelületű, emeletes, új épület; ide tervezik a korszerű bentlakást, melyben a Nádas-mente magyar iskolák híján levő falvaiból gyűjtik össze az anyanyelvükön tanulni kívánó 1—8 osztályos gyermekeket, s számukra szállást és étkezést biztosítanak. Mindezt egy olyan kislélekszámú gyülekezet teszi, melyhez hasonló Erdélyben sokszáz lehet, s melyeknek többsége a lassú felszámolódás elé tekint. Zsobok lakóinak egyharmada téesz-nyugdíjas, ami azt jelenti, hogy havi keresetük 25 svéd koronának megfelelő összegű. Nem panaszkodnak, hanem cselekszenek; — önmagukért, gyermekeikért, az iskoláért és az egyházért, egyszóval jövőjükért áldozatot is vállalnak.

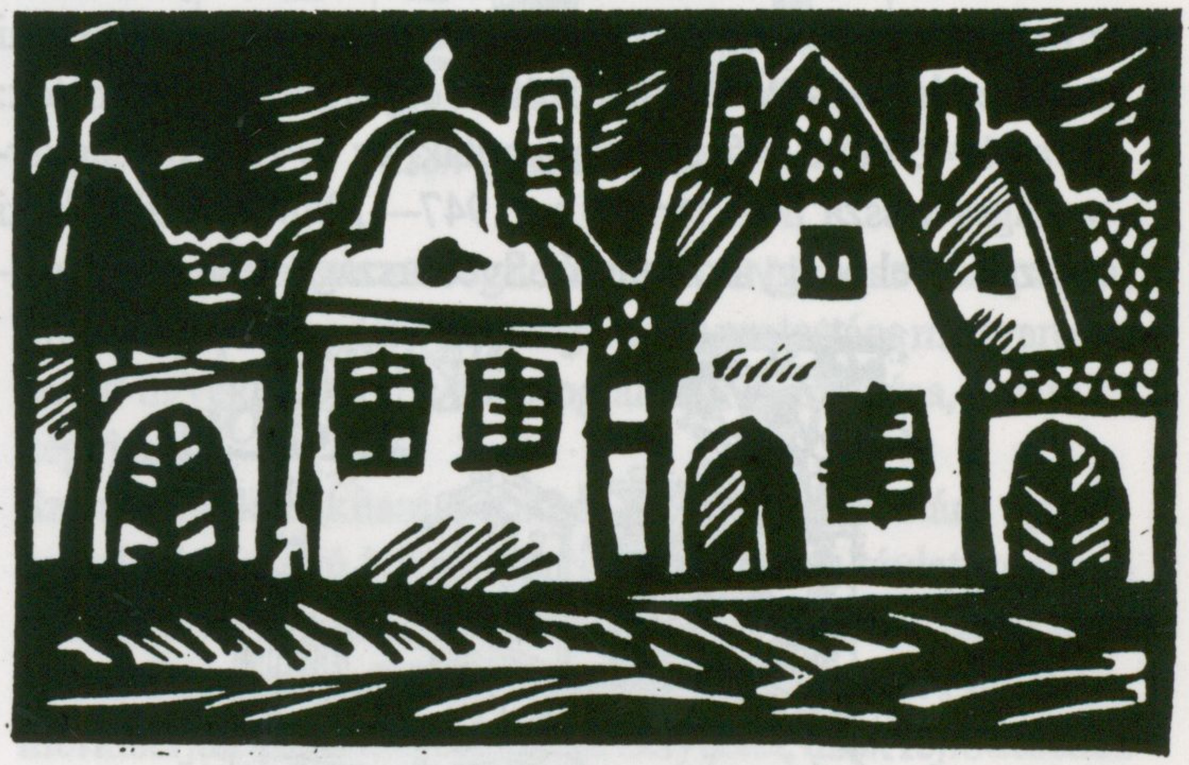

Vincze László metszete

Nyugat-európai szórványgondok

Minden találkozás lehetőséget nyújt a nyílt és őszinte párbeszédre. Ilyen volt a kolozsvári is. Talán meglepő volt az erdélyi egyházak képviselői számára, hogy a gazdag Nyugaton élő magyar gyülekezetek — ha más jellegűekkel is, de — gondokkal küzködnek.

Lelkészhiány
Felbecsülések szerint a nagy nyugat-európai szórványban 10 ország területén kb. negyedmillió magyar él, akik közül feltehetőleg legalább 80.000 a protestánsok száma. Ahhoz, hogy ezek között a hazaihoz hasonló arányú lelkigondozás folyhasson, legkevesebb 40—50 lelkészre lenne szükség. Ezzel szemben a főállásban magyar szolgálatot végző lelkészek száma alig egy tucatnyi. Ennek következménye, hogy — Dr.Békássy N.Albert szerint — Nyugat-Európa országaiban jó, ha a magyar hívek 1—5 %-át sikerül bekapcsolni az egyházi életbe. (Svédországban az egyházi életbe valamilyen formában bekapcsolt magyar protestáns hívek számaránya 15—25 % körüli, a számontartottaké 40—70% körüli.)

Az anyanyelv sorvadása

Súlyos gondot jelent az anyanyelv rohamos mértékű sorvadása, az elvilágiasodás, a második és harmadik nemzedék gyakorta nyomtalan elveszése az idegen környezetben. Az utóbbiak esetében azzal is számolni kell, hogy ezek már külföldön születtek. Hit, felekezet, hagyomány kérdésében többnyire a külföldi környezetben tapasztaltakhoz kötődnek, s az illető ország többségi egyházának vagy szabadegyházainak közösségeiben otthonosabban mozognak. Magyarságuk szinte kizárólag az egyébként igen hiányos magyar nyelvismeretükre korlátozódik. A magyar protestantizmus szellemiségéből mitsem éreznek.

A sokféleségből eredő megosztottság

Gondot jelent az, hogy a Nyugatra került magyar protestáns egyháztagok más-más országból, tájegységről, gyülekezetből, különböző felekezeti háttérrel, különböző időpontokban érkeztek külföldre. Ha csupán a svédországi protestánsok mai összetételét nézzük, akkor közöttük egyaránt megtalálhatók: — az 1945 előtti idókből ittmaradtak; az 1945-ben Magyarországra vissza nem tértek; az 1947—1948-ban államközi szerződéssel Magyarországról Svédországba jött mezőgaz-

Cseh Gusztáv metszete

dasági és erdőkitermelő munkások; az 1956-os forradalom magyarországi menekültjei, közöttük eredetileg Erdélyből, Felvidékről, Délvidékről származottak is; az 1968-as prágai tavasz leverése nyomán kikerült kisszámú felvidéki magyar; az 1970-es években Jugoszláviából vendégmunkásként érkezett baranyai, drávaszögi, bánsági, szerémségi, muraközi, szandzsáki magyarok, közöttük az egykor a Csángóföldről kitelepítettek és utódaik; az 1965—1975 között főleg Magyarországról, kisszámban Erdélyből többnyire túristaként érkezett és vissza nem tért magyarok; az 1985—1988 között Magyarországról érkezettek, többnyire huszonévesek; az 1986—1989 között Romániából érkezett magyar menekültek, közöttük a történelmi Erdély vármegyei területein, a Székelyföldön, a Részeken (Partiumban), ritkábban a Kárpátokon túl születettek; az előbbiek nyomán családegyesítés címén 1—3 éves késéssel kijöttek; az 1991—1992-ben a délszláv háború elől menekülő, a volt Jugoszlávia területéről érkezett magyarok.

A származási hely és a kijövetel időpontjai adta különbözőségen kívül minden csoport felekezetileg is megosztott: református, evangélikus, unitárius, szabadegyházi hívek alkotják. Mindezen felül minden csoportban nagy számban találhatók a felekezetileg vegyes családok: a római katolikus-protestáns, ritkábban ortodox-protestáns vegyesházasságban élők. Főként a korábban érkezettek csoportjaiban gyakori a svéd-magyar, ritkábban finn-magyar, dán-magyar, norvég-magyar stb. vegyesházasságban élők száma.

A Magyarországgal szomszédos országokból érkezettek esetében, ha kis számban is, de előfordulnak román-magyar, szerb-magyar, horvát-magyar stb. vegyesházasságban élők is. Sok esetben találkozunk már származásuknál fogva más, avagy vegyes etnikai-kulturális háttérrel rendelkező magyarokkal, akik magyarságuk mellett másságukat is őrizni kívánják. Ebben a sokszínűségben minden homogenizálási kísérlet eleve kudarcra ítélt. Ugyanúgy minden felekezetieskedés, elkülönülési kísérlet is. Az egyetlen járható út a sokszínűségében élő, a másságot elfogadó, az Igét magyar anyanyelvén hallgatni kívánó közösségek, gyülekezetek szolgálata.

Az anyagiakat illető téveszmék

Mi sem volna természetesebb, hogy a gazdag Nyugat magyar protestáns gyülekezetei anyagi támogatásban részesítsék Közép- és Kelet-Európa évtizedeken át kifosztott egyházait, a rászorulókat. A kolozsvári konferenciára Nyugatról érkezettek többsége elmondta, hogy ez az elvárás gyakorta egy téves illúzión alapul. Való igaz, hogy a többmillió tagot számláló holland, német, svéd, svájci stb. nemzeti egyházak sokszor hihetetlenül nagy lehetőségekkel bírnak, s alkalomadtán jelentős segélyben részesítették és részesítik ma is Európa keleti felének egyházait — közöttük a magyar egyházakat is.

A Nyugaton élő magyar gyülekezetek viszont — bármenynyire hihetetlenül hangzik is — sokszor gyatrább körülmények között működnek, mint az otthoniak. Szerencsésebb esetben lelkészeiket a többségi egyház alkalmazza és fizeti — mint például Svédországban, ahol a dologi kiadásokhoz a gyülekezetek ezen felül állami működési segélyt is kapnak. Viszont rendelet szabályozza azt, hogy ebből az összegből külföldi gyülekezetek támogatására semmi nem fordítható. Arra van csupán lehetőség, hogy esetenként — a cél megjelölésével — gyűjtést szervezzenek. Tapasztalatból tudjuk, hogy az így befolyt összegek a szükségletekhez úgy arányulnak, mint csepp a tengerhez. Ugyanakkor az is igaz, hogy egyénileg egyháztagjaink sokszorosan jobb körülmények között élnek, mint az otthoniak többsége. A segítségadás intézményesített formája ha lehetetlen is, az egyéni és alkalmi formája annál inkább lehetséges és szükséges.

A Skandinávia országaiban meghonosodott államegyházi szervezeti keretben a többségi egyházak anyagi alapját a jövedelmi adóval együtt levont egyházi adó képezi. Ez az adózási forma kizárólag a Svéd egyházba belépett, s belépési

szándékát írásban kérő hívekre vonatkozik. Magyar protestáns híveink egy része valóban ilyen úton fizet egyházi hozzájárulást (nem a magyar, hanem a Svéd egyháznak), más részük — tájékozatlanság folytán, mert úgy hiszi, hogy Svédországba településen automatikusan a Svéd egyház tagja is lett (ami nem igaz) — tévesen úgy tudja, hogy a jövedelmi adóval együtt egyházi adót is fizet. Ugyancsak tévesen a legtöbben azt hiszik, hogy a Svéd egyház az így begyűlt egyházi adóból a megfelelő — részarányosan a magyar hívekre jutó — alapot a magyar gyülekezetek rendelkezésére bocsátja.
Részben ez a tévhit vezet oda, hogy magyar híveink többsége — az istentiszteleti perselypénzen kívül — nem fizet semmiféle egyházi hozzájárulást. A tapasztalat azt mutatja, hogy éppen azok támogatják anyagilag a magyar egyházi munkát, akik a Svéd egyház tagjaiként jövedelmi adójukon keresztül a Svéd egyháznak is adóznak, ritkábban valamely svéd szabadegyházat is támogatják.
Bár Nyugat-Európa minden országában más-más szervezeti és anyagi keretek között működnek a magyar protestáns gyülekezetek, gondjaik nagyrészt azonosak.

Jövőnk az ökumenikus egységben

Az anyanyelven megszólaló igehirdetés reformációi örökség ugyan, de elsősorban a megértés eszköze — mondta Békássy N.Albert. Így a keresztyénségen belül Krisztus és evangéliuma az a tartalmi kötelék, amely sokkal erősebb a formainál és a nyelvi és felekezeti különbözőségeken túl összekapcsol a világon bárhol élő keresztyénekkel, sőt a missziói elkötelezettség tudatában, minden néppel. Fenntartva önállóságunkat és jellegzetességünket, a vallás és vállalás jegyében másokkal együtt, ökumenikus egységben kívánjuk folytatni szolgálatunkat. A magyar protestantizmushoz való tartozásunk nem kötődik tájegységhez vagy országhatárhoz.

Cseh Gusztáv metszete

Feladatok a szórványban

Elveink: az önazonosság megtartása, az evangelizációs szükséglet felismerése, egymás tájékoztatása és az ökumené. Itt említendő a Nyugat-Európában élő protestáns magyarok fölkutatásának, lelki gondozásának szükségessége és a szórványközösségek megtartása a magyar nyelvű reformátori szellemiség hagyományainak ápolásával. Az egységes magyar

Cseh Gusztáv metszete

nyelvű egyházi élet elősegítése, és mind Nyugat-Európában, mind a Kárpát-medence országaiban a protestáns magyarokat érintő ügyekben közös állásfoglalások munkálása, valamint képviselete.
Szeretnénk kialakítani a Kárpát-medence protestáns egyházaival a kétirányú lelki vérkeringést. Ezért a távlati nemzeti stratégiába, véleményünk szerint, bele szabad és kell is szólnunk, a napi politikai harcokba azonban nem. Figyelemmel kísérjük az otthoni egyházak helyzetét, azok fejlődéséhez tehetségünkhöz képest hozzájárulunk. Saját gondjainkhoz, melyekről őket tájékoztatjuk — szervezeti, anyagi és utánpótlási nehézségeinkhez — az otthoniak megértését kérjük.
A változó európai viszonyok közt újabb feladatok hárulnak reánk: csak példaként említendő öregjeink és nyugdíjasaink anyaországbeli szeretetotthonokba való elhelyezése. Sokfelé továbbra is megoldatlan a folyamatos magyar szolgálat, mint pl. Finnországban és Dániában, de a szolgálatra új igény is jelentkezik, például Észtországban.
Bízunk a Mindenható gondviselésében, hogy a szűkülő anyagi keretek közepette is hivatásunknak eleget tehetünk.

Köszönet

A svédországi résztvevők, úgymint Békássy Albert, Kellner-Berglund Ilona, s az innen gyülekezeteink képviseletében érkezett Molnár-Veress Pál, Tóth Ildikó, Valaszkai Júlia és Dézsy Gábor nevében ezúton is köszönjük azt a testvéri fogadtatást és közösséget, melyet a Kárpát-medencében tartott első közös teológiai konferenciánk alkalmából kaptunk és élveztünk. A keleti végeken dolgozó és küzdő testvéreinkre Urunk áldásáért könyörgünk — Észak hatalmas szórványaiban élő magyar keresztyének.

Hazádnakrendületlenül

A kolozsvári konferencián résztvevő nyugat-európai küldöttek közül sokan nem látogatóba, hanem haza mentek Erdélybe. A konferencia záróistentiszteletére a Nagyvárad-Réti református templomban került sor, ahol Tőkés László püspök prédikált, s az úrvacsoraosztásban egy-egy nyugat-európai református és evangélikus lelkész segédkezett. Egyszerre felemelő és megrázó volt a sokszáz fős gyülekezet közösségében úrvacsorát venni, ahol otthonmaradottak és elvándoroltak egymásért imádkoztak. Az áldás után már távozóban volt a gyülekezet, amikor a karzatról a Szózat hangjai csendültek fel: *Hazádnak rendületlenül / Légy híve ó magyar; / Bölcsőd az...*

Hangunk itt elcsuklott. A bölcsőhely néhány napig újból ringatott, melegével átölelt. Vajon megadatik-e nekünk, hogy porunk egykor hazai földben pihenjen, mely ápol s eltakar?
Mi, messzire szakadtak, a nagyvilágból jöttek, talán mindenki másnál jobban tudtuk akkor ott: *A nagy világon e kívül / Nincsen számodra hely...*

Hely sokféle van a földgolyóbis hatalmas szárazulatain. Az otthoninál sokszor melegebb, édesebb illatú, termékenyebb, gazdagabb, nyugodtabb és biztonságosabb hely. Megkímélt környezet, kényelmes otthon, jobb fizetés, mindent átfogó biztosítás, jövő századba mutató vívmányok, félelemnélküli éjszakák, méltóságtudat és megbecsültség, emberi jogok a földgolyóbis szárazulatain sok helyen a mieink lehetnek. De a helyet, amelyet második, sokadik otthonunkul választottunk — szerethetjük és nevezhetjük befogadó országnak, ideiglenes lakóhelynek, újvilágnak, bárminek, — de hazánknak nem.

Mert Haza csak egy van. S ha sorsunk úgy hozta is, hogy az otthonmaradottakkal együtt már nem énekelhetjük, mert szánkon hamisan cseng *„itt élned, halnod kell”*, — a hazaszeretetet tőlünk senki meg nem tagadhatja.
Mert a világba szóródottan is, mi egymást szünetlen így bíztatjuk:

Hazádnak rendületlenül légy híve, ó magyar!

MVP

Egyházi közösségünk pecsétrajza egy — fiókáit önnön feltépett melléből, saját húsából tápláló — madarat ábrázol. A népi legenda-ihlette motívumot a református egyházak régi idők óta mint az anyaszentegyház képi szimbólumát használják.

Felelős hitből táplálkozó élő hazaszeretet

AZ MVSZ KÜLDÖTTKÖZGYŰLÉSÉN

Az 1992 augusztusában tartott Világtalálkozó után idén, október 19—22. között első ízben ülésezett a Magyarok Világszövetségének küldöttközgyűlése. Svédországot ezen négy küldött képviselte: Bihari Szabolcs a SMOSZ elnöke, Udvardy Rudolf a SMOSZ titkára, Kovásznay Ádám SOMIT-megbízott és Molnár-Veress Pál az MVSZ választmányi tagja. Bár mind a négyen a SMOSZ képviseletében utaztak Budapestre, talán említést érdemel, hogy mindegyikük egyben gyülekezeteink tisztségviselője.
A küldöttközgyűlésen maradandó értékeket hordozó előadások hangzottak el, tartalmas viták zajlottak, s gazdag volt a kulturális program is, de a három nagy területet képviselő közel kétszáznegyven küldött számára — Kárpát-medence, nyugati magyarság, anyaország — a munkajelleg volt a meghatározó. A megnyitó ülésen három író — Sütő András, Csoóri Sándor, Dobos László — nagyívű gondolatai adták meg az alaphangot. Érzékenyen taglalták — napi gondokról sem megfeledkezve — sorskérdéseinket, esélyeinket a mai közegben, ami egyaránt jelenti a hazai és az európai társadalmat. A küldöttközgyűlés az Akadémia dísztermében kezdődött, a Parlamentben folytatódott, s az MVSZ új székházában záródott. Parlamenti beszédében Horn Gyula miniszterelnök nem hagyott kétséget aziránt, hogy a kormány egy pillanatra sem feledkezhetett meg a határainkon kívül élő magyarságról. A Duna TV jelentőségéről többen szóltak, s kérték, ne essen áldozatul hazai párt- és kultúrpolitikai harcoknak.

A közgyűlésen számos egyházi személyiség is részt vett: Tőkés László Királyhágó-melléki, Bertalan Imre amerikai református püspökök, Harmati Béla magyarországi, Mózes Árpád erdélyi evangélikus püspökök, Erdő János erdélyi unitárius püspökhelyettes, Tempfli József nagyváradi katolikus püspök, Kolcsár Sándor marosvásárhelyi unitárius esperes, s a számos lelkész között ott volt a budapesti Németh Géza, a kolozsvári Vetési László, a marosvásárhelyi Fülöp-Gábor Dénes, a svédországi Molnár-Veress Pál, az angliai Pátkai Róbert. A nagy találkozások módot adnak sok-sok kis találkozásra, kapcsolatok kezdetére, vagy megújulására is. Jó volt tapasztalni, hogy akárcsak a történelemben mindig, a mában is a lelkészek együtt küzdenek a hívekkel a nemzetért. Az ügy iránti felelősségtudatunkat is jelképezte részvételünk a közgyűlésen. Ennek sokrétű feladatvállalásban is meg kell mutatkoznia, mind a Kárpát-medencében, mind a nyugati kapcsolatokban. És természetesen Magyarországon is, elsősorban talán az ifjúsági munkában, melynek egyik hangsúlya kell legyen a felelős hitből táplálkozó, élő hazaszeretet.

[ ]

Kisfalussy Bálint

Van himnuszom!

Van nevem, személyi számom is már, két gyermekem, törődő feleség, korom, múltam, göncöm van mi melegít, szolgálati évem huszonhét, bútorba ölt munkabérem, spórolt reményem, megtorolt álmom, elfuserált többrevalóságom, túlbecsült félsikerem, fizetett bukásom számolatlan.

Van egy elhagyott hazám s egy jövendő, egy választott, egy talán lesz hazám...

Néha álmodom ideiglenes ágyban helyet e Földön, kezet kezembe, kezet kezekbe, barátot, jóízű tetszhatást, kipirult arcokat, hófehér falat meszelt tornácon, újszülött borjút, gólyafészket, kéményt, szekérdöcögést, ezernyi fecskét, mosolygó parazsat dobkályhában, taligakereket, nyugalmat, anyám asztalára lágykenyeret, sokat, eleget, apámnak háborúvéget szerencsést, bátyámnak gyógyszert, bizakodást.

Van gondom, élek! Néha örömöm, égszínkék!

S van himnuszom! Olyan, mint senki másnak! Jogom is hozzá! Jussom! Mert megharcoltuk, kivártuk egymást! Beletelepült gyermekkoromba, belételepült gyermekkorom, akácillatú tavaszaim, árvízzé fortyanó patakok, szikkadt árpaföldek. Dallamát létemből csikarta ki az arra hivatott, soraihoz sorsom adta az értelmet. Hozzá szegődtem hűségre, hozzám szegődött gyámolításomra. Apám van benne, kit életre ítélt a korán jött fogság, anyám döbbenete lerogyott tavaszkor, ha szárbaszökkenő étkünk, kuporgatott bizakodásunk megcsúfolta a fagyhalál.

Van himnuszom, itt bennem legbelül. S vessen meg érte divat, hatalom, kufárok, nyeglék, mindenmindegyek, én ezt a himnuszt megtartom magamnak! Önző leszek és nem cserélem el! Nem adom!

De majd, ha egyszer magyarok, menekültek, távolbaszakadtak, világcsavargók, mind kikké szétűzött bennünket akárki, mind, kik Istent, kenyeret, hitet, megmaradást egyazon nyelven jelölünk és értünk összesereglünk, hogy végre örüljünk egymásnak s ne csak irigykedjünk, én, dédelgetett, gyűlöleten átcsempészett patyolat-himnuszomat szétosztom köztetek, énekeljétek, hátha egyszer, bár egyetlen egyszer meghalljátok hogy sír, jajong, bizakodik, örül benne az én életem is.

Van himnuszom, olyan, mint senki másnak, itt bennem van, itt bennem legbelül. Éltet, megtart és közétek sorol.

Van sorsom véle, mint minden magyarnak: küzdés, teremtés, bukdácsoló remény, hit, álmodás, merészség-buktatók.

Van himnuszom, olyan, mint senki másnak, itt bennem van, itt bennem legbelül!... Így kezdődik: "Isten, áldd meg a magyart".

Vendégünk volt Szebik Imre

A sok évtizedre visszatekintő, hagyományosan jó svéd-magyar egyházi kapcsolatok ápolása jegyében látogatott el Svédországba Szebik Imre, a Magyarországi Evangélikus Egyház Északi Kerületének püspöke. Ezt megelőzően a múlt év októberében a piliscsabai KÉMELM-konferenciára, ez év augusztusában pedig a kolozsvári teológiai konferenciára utazó küldöttségünket fogadta Budapesten. A mostani látogatás célja — a legmagasabb szintű, hivatalos svéd-magyar egyházi kapcsolatokon kívül — elsősorban gyülekezetünk szolgálati keretének további biztosítása, feltételeinek javítása volt. A különböző országokban élő egyházak ugyanis egymás hívei iránt mindenkor kölcsönös pasztorációs felelősséggel tartoznak, de ennek gyakorlati megvalósulása az egyházi vezetők közötti személyes jó kapcsolatok ápolásának függvénye is. Ezt szolgálta Szebik püspök svédországi látogatása. Beszámolóját, mely az Evangélikus Életben jelent meg, az alábbiakban kivonatosan közöljük.

„A távoli észak legnagyobb skandináv országa (...) nyitott volt a bevándorlók, menedéket keresők előtt. Lakossága közel 90%-ban evangélikus. Jó hagyományai vannak a missziónak és a külföldön élő svédek lelkigondozásának.

Magas százalékú az elvilágiasodás, de pusztán az istentiszteleti részvétel nem jelzi valósan a svéd egyház belső lelki erejét, hiszen a rádió és televízió, valamint az újságok nagy példányszámban terjesztik az evangéliumot.

A korábbi nagyarányú bevándorlás következtében megnőtt a katolikusok száma (147 ezer), az ortodoxok 97 ezren vannak. A szabadegyházakat a pünkösdiek és a baptisták képviselik első helyen.

Ebben a nagyobb társadalmi és egyházi keretben végzi szolgálatát a magyar protestáns gyülekezet rendszeresen 1957 óta, de az első magyar istentiszteletet közvetlenül a II. világháború befejezése után tartották.

Több mint 30 ezer a magyar ajkúak száma, akik különböző hullámokban érkeztek a fenyők s hegyek borította svédhonba. Más-más egyházi tradíció, neveltetés és elvárás jellemzi őket.

A stockholmi magyar gyülekezet hívására érkeztem a svéd fővárosba, ahol találkozhattam istentiszteleten a hívek közösségével, s köztük igehirdetéssel szolgáltam, majd pedig az úrvacsora közösségében éltük át Jézus Krisztus jelenlétét.

A gyülekezet jövőjéről és jogállásának lehetőségéről beszélgettünk Veress Zoltán felügyelővel és a presbitérium ülésén, majd a svéd evangélikus egyház vezetőivel, Uppsalában Weman érsekkel és Svenungsson stockholmi püspökkel. Mindketten készségüket fejezték ki arra nézve, hogy a gyülekezet szolgálati keretei biztosíttassanak és a feltételek javuljanak.

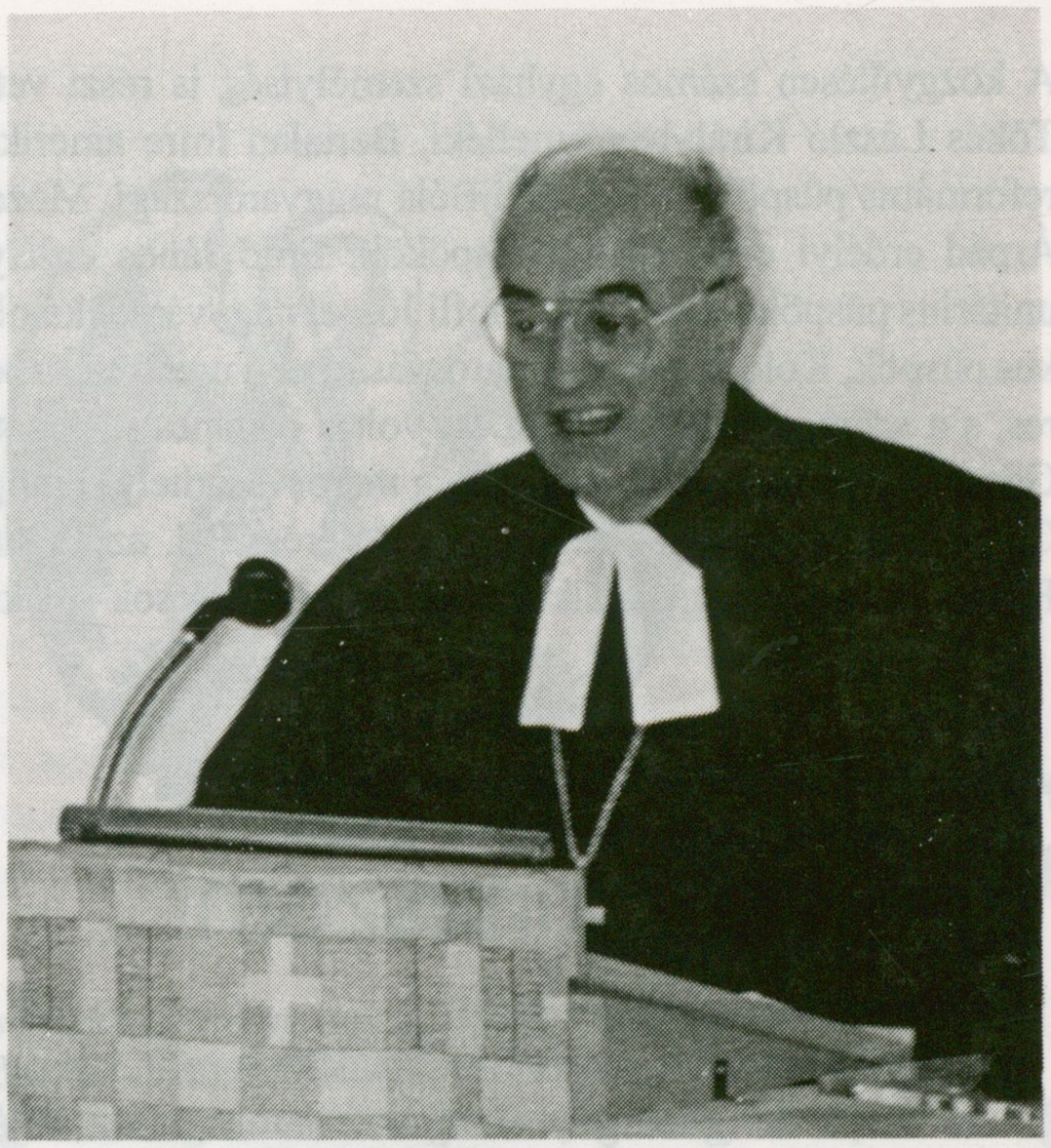

Szebik Imre püspök a stockholmi Betlehem-templom szószékén (Fotó: Balogh Sándor)

Megtisztelő volt számunkra, hogy a magyar nagykövetség, élén Deseő László nagykövettel s kedves feleségével külön fogadott bennünket a svéd egyház érsekével és a stockholmi püspökkel együtt, s szívből jövő vendégszeretetüket élvezhettük.

Magyar testvéreink a távoli északon. Összetartásra nagyobb az igényük, mint egykori hazájukban volt. A távoli idegen országban a vérség összekötő jelentősége megnő, a határhelyzetekbe sodródó léleknek pedig erős evangéliumi fogódzóra van szüksége. Ezért különösen fontos az anyanyelven hirdetett ige lehetőségének biztosítása és a magyar nyelvű lelkigondozás fenntartása.

Reményeink erősödtek a jövő ígéretében a svéd testvéregyházhoz fűződő kapcsolataink által. Isten áldja távolba szakadt híveink életét és szolgálatát a Krisztus-követés elkötelezettségében."

A stockholmi istentiszteletet művészi műsor is gazdagította: Lars Billengren operaénekes Wagner közismert operájából egy imát adott elő, - énekét Mokos Imre kísérte orgonán. Az istentisztelet utáni kávézás alkalmával a püspök előadást tartott a magyarországi egyházak helyzetéről, az egyházi iskolák ügyében a kormánnyal folytatott megbeszélésekről. A västeråsi istentiszteleten többek között elbeszélgetett néhány délvidéki magyar menekülttel, s tájékoztatást adott sorstársaik magyarországi helyzetéről.

Ez úton is köszönjük Püspök Úr látogatását, jövőnk érdekében tett szíves közbenjárását, meleg baráti bíztatását. Isten áldja továbbra is életét, az otthon élő s a messze futott nyáj érdekében egyaránt végzett nemes szolgálatát!

[ ]

Újraindult a Budapesti Evangélikus Gimnázium*

Idestova tíz éve annak, hogy Budapestre látogatva a barátok és rokonok felhívták a figyelmemet arra, hogy az 1952 óta szünetelő fasori iskoláról mennyit cikkeznek a magyar sajtóban. Jómagam, aki hálás vagyok azért, hogy 8 évet járhattam ebbe a remek iskolába, természetesen megörültem annak, hogy az addig agyonhallgatott, vagy csak a régi, egyházi iskoláknak kijáró frazeológiákkal jellemzett iskolámról tárgyilagosabb hangnemben kezdtek írni az újságok. Az 1980-as évek közepe óta ilymódon egy ifjabb magyar generáció ismerkedhetett meg a fasori iskola múltjával.

A türelmesebb politikai légkörnek volt köszönhető, hogy már 1984-ben megalakult a Fasori Öregdiákok Baráti Köre és nem sokkal ezután megindult a munka, hogy az iskola újraindulhasson. Az épületet az egyházi iskola szünetelése alatt az Országos Pedagógiai Intézet használta, és azt most át kellett építeni és fel kellett újítani. Tanerőket kellett toborozni, a fizikai, kémiai, biológiai szertárakat csakúgy mint az iskolai könyvtárat fel kellett tölteni és a mindehhez szükséges pénzt elő kellett teremteni. Ebben a munkában sokan vettek részt, de a hajtóerőt Dr. Gyapay Gábor történelem-latin szakos tanár, volt fasori diák jelentette. A 37 éves szünet után 1989-ben újrainduló Budapesti Evangélikus Gimnáziumnak — 64 éves fejjel — ő lett az igazgatója.

Két Nobel-díjas volt fasori diák

Budapesten járva ez év október 12-én meglátogattam régi iskolámat, s a tavaly kinevezett új igazgatóval, Dr. Vajda Ferenccel beszélgettem az intézmény jelenéről. Egyébként ennek a napnak a reggelén hozták az újságok a hírt, hogy az 1994. évi közgazdasági Nobel-díjat Harsányi János, egykori fasori diák kapta. Harsányi az iskola második Nobel-díjasa; az első a fizikus Wigner Jenő volt. Az igazgatóval folytatott beszélgetésemet gyakran szakították meg a telefonhívások: érdeklődtek az iskola új híressége felől.

Az újjáalakult iskola

A korábbi fiúgimnázium az újraindításkor a felsős tagozattal kezdett, koedukációs osztályokban. Az 1990/91. tanév végén egy, 1992-ben már két végzős osztály érettségizett. A felsőtagozatot 14-15 éves korban kezdő növendékek előismereteivel az iskola nem volt megelégedve, és ezért a nyolcosztályos gimnáziumi képzés bevezetését tűzték ki célul. Az alsós osztályok feltöltését — 10 éves korú elsőosztályosokkal — az előző tanévben kezdték meg; idén már két alsós évfolyam van, és két év múlva a gimnáziumnak mind a nyolc osztálya működni fog.

A felső osztályokban megoszlik az oktatás: nyelvi és természettudományi tagozat működik. A modern nyelvi laboratóriumokban latin, német, angol, francia, spanyol, olasz, orosz és japán nyelvet lehet tanulni (az utóbbit egy japán alapítvány jóvoltából).

Az iskola anyagi helyzete nem könnyű. Növendékenként az állam minden iskolának egy meghatározott összeget juttat, amit — az állami iskolák esetében — a helyi önkormányzatok további támogatással egészítenek ki. Az egyházi gimnáziumok növendékeinek jelentős része viszont vidéki, így nem számíthatnak a budapesti önkormányzat támogatására. Ezért külön megállapodás alapján ezek kormánypénzből kapnak kiegészítést, aminek fejében kötelezték magukat, hogy növendékeiktől tandíjat nem szednek. Az iskola színvonalas működéséhez a jelenlegi anyagi juttatás nem elegendő, így nagy szüksége van további anyagi támogatásra.

Régi eredmények

1923 és 1943 között a magyarországi iskolák minden évben országos tanulmányi versenyen vettek részt. Tárgyanként minden iskola csak egy tanulót nevezhetett, s ezeknek teljesítményét pontozták. A 21 év alatt a fasori gimnázium — 252 pontos összesítéssel — messze megelőzte az ország többi iskoláját, s hat ízben lett első, négy alkalommal második, három alkalommal pedig harmadik helyezett.

A fasori diákok közül sokan híres emberek lettek. Az előbb említett két Nobel-díjason kívül hadd említsek meg néhány nevet: A fasori iskolába járt a matematikus Neumann János, Kandó Kálmán mérnök-feltaláló, Doráti Antal karmester, Kálmán Imre zeneszerző, Tátrai Vilmos hegedűművész, Glatz Oszkár festőművész, Lukács György filozófus, Ráthonyi Róbert és Bitskei Tibor színművész.
A fasori gimnázium elődje és testvériskolája az elmúlt évben ugyancsak újraindult Deák-téri evangélikus leánygimnázium. Ebbe járt annakidején Petőfi Sándor.

Egy ilyen gazdag hagyományokkal rendelkező és eredményes múltra visszatekintő iskola szellemének 37 éves szünet utáni átmentése óriási feladat. Ennyi idő elteltével a kontinuitás meggyengül. Az iskola mai vezetőinek és tanárainak töretlen lelkesedése jóleső bizakodással tölt el: az eredményes ismeretátadáson kívül növendékeiket a régi fasori hagyományok szellemében önálló gondolkodásra, felelősségvállalásra, embertársaik megbecsülésére és szeretetére nevelik.

Endrédi Gusztáv

* A Magyarországi Evangélikus Egyház ma már 8 gimnáziumot működtet: Budapesten (a Fasorit és a Deák-térit), Sopronban, Békéscsabán, Nyíregyházán, Orosházán, Aszódon és Bonyhádon. Ezek legjelesebbikének, a Fasori gimnáziumnak egykori diákja — cikkünk szerzője — a stockholmi gyülekezet frissen választott presbitere. [Szerk.megjegyzése]

Gustav Adolfsföreningen riktar sig mot öst

Gustav Adolfsföreningen i Stockholm är en fristående organisation inom Svenska kyrkan i samarbete med Lutherhjälpen. Föreningen vill hjälpa och stödja evangeliska minoritetskyrkor och arbeta för utökade kontakter med dessa kyrkor och Svenska kyrkan. I form av cirkulärbrev informerades föreningens medlemmar om ordförandens resa i Transsylvanien. Eftersom brevets innehåll är av intresse för en bredare krets delar vi detta med våra läsare.

Nyligen var jag i Transsylvanien eller Siebenbürgen i Rumänien och besökte de små evangelisk-lutherska församlingarna som hör till de ungerska och tyska minoriteterna.
Domssöndagen deltog jag i den ungerska församlingens gudstjänst i Cluj och församlingen firade alla själars dag. Kyrkoherden erinrade om alla de under året avlidna och man tände ett ljus för varje avliden. Det är en sed som vi väl känner till från våra egna församlingar. Kyrkoherden berättade också om en präst, Andor Járossy, som var kyrkoherde i församlingen under andra världskriget. Denne präst räddade åtskilliga judar undan förintelsen genom att skriva in dem som medlemmar i församlingen — en Raoul Wallenberg i mindre format. Han berättade vidare om en judisk kvinna som hade vägrat att skriva in sig som medlem i församlingen. Hon sändes av tyskarna till Auschwitz men överlevde. När hon kom tillbaka såg hon till att det under hennes levnad alltid fanns blommor vid den minnessten som var rest efter Járossy. När ryska trupper kom till Transsylvanien deporterades Járossy, tillsammans med tusentals andra, till Sibirien men denne överlevde inte deportationen.
*Den nuvarande biskopen i denna lilla kyrka, Árpád Mózes, satt i fängelse år 1952 och dömdes sedan med många andra ungrare till 5 års arbetsläger.**

Situationen i Rumänien kännetecknas av politiska, ekonomiska och religiösa spänningar. Det råder misstro mellan kyrkorna och delvis antagonism. I Cluj besökte jag en gudstjänst i den unierade kyrkan. Denna kyrka har ortodox ritus men lyder under Rom. Gudstjänsten hölls på torget framför den katolska katedralen och inte långt från en ortodox kyrka. Före kriget ägde de unierade troende 4 kyrkor i staden men förbjöds efter kriget och tvingades in i den rumänska ortodoxa kyrkan. Nu var den fri igen och kunde fira sina gudstjänster men hade ingen kyrka. Den rumänska ortodoxa kyrkan ville inte ge tillbaka någon enda av de kyrkor som de unierade tidigare haft. Det här är ett stort problem som finns också i andra f d kommunistiska stater.
De nationalistiska spänningarna är stora i Transsylvanien. Den nuvarande kommunistiska regeringen som leds av Iliescu, f ö en gammal kommunist, som var Ceausescus främste konkurrent om makten, för samma nationalitetspolitik som den avrättade statschefen. För Transsylvanien innebär detta att de etniska minoriteterna, främst ungrare (c:a 2 milj.) och tyskar (c:a 150 000), skall rumäniseras. Borgmästaren i Cluj vill avlägsna alla monument som erinrar om den tidigare historien när landet var del av den Österrikisk-ungerska monarkin.
Ungrare och tyskar som har höga poster i samhället avskedas och ersätts av rumäner. I parlamentet diskuteras eller har redan beslutats, om lagar som medför straff för den som förtalar presidenten eller parlamentet. Gamla metoder, som brevcensur och telefonavlyssningar har återinförts. Medborgare som har utländska gäster hos sig måste numera meddela detta till polis. Utvecklingen går bakåt och påminner om tiden under den förre diktatorn.
Den rumänska ortodoxa kyrkan är starkt solidarisk med regeringen. Den gamle kommunisten Iliescu, som förr förföljde kyrkorna, deltar nu i ortodoxa högtider. En kommunistisk Saulus som blivit en ortodox Paulus. Det finns gott om sådana nu i de gamla kommunistiska staterna, även i Ryssland.

Gustav Adolfsföreningen vill fortsätta att stödja minoritetskyrkorna i Östeuropa. Vi stöder ett projekt i Slovakien som gäller reparationer av en kyrka och vi fortsätter med stödet till studerande från de baltiska länderna. Nästa år vill vi försöka samla in medel till våra systerkyrkor i Rumänien, som är i stort behov av ekonomiskt stöd. Dessa kyrkor vill också ha kontakt med den Svenska kyrkan och detta gäller också de teologiska fakulteterna.

Sam Dahlgren
Gustav Adolfsföreningens ordförande

*) Uppgiften är felaktig. Det var inte 1952 utan efter Ungernrevolten 1956 (närmare bestämd 1958) som den nuvarande biskopen Árpád Mózes fängslades. Han dömdes inte heller till 5-års utan till 18-års fängelse, varav han tjänade av 6 år.

A Gusztáv Adolf Szövetség keletre figyel

A Szövetség a Svéd egyház keretén belül a „Lutherse-gély"-jel együttműködő önálló segélyszervezet, amely a kisebbségi helyzetben élő evangélikus egyházakat támogatja, s ezeknek a Svéd egyházhoz fűződő kapcsolatait szorgalmazza. A Szövetség elnöke, a Lutheránus Világszövetség egykori Európa-titkára, Dr. Sam Dahlgren nemrégiben felkereste az erdélyi magyar és szász evangélikus egyház néhány gyülekezetét, s helyzetükről beszámolót készített. A körlevél formájában közölt jelentése csak a szövetség tagjaihoz — igen szűk körhöz — jut el, s talán lapunk az első, mely annak tartalmát egy szélesebb olvasói körben is ismerteti.

Nemrégiben a romániai Erdélyben jártam, ahol a magyar és német kisebbség evangélikus gyülekezeteit kerestem fel.

Halottak vasárnapján a kolozsvári magyar gyülekezet istentiszteletén vettem részt; a lelkész — a mi gyülekezeteinkben is ismert hagyomány szerint — az év folyamán elhunytak emlékezetére egy-egy gyertyát gyújtott. Megemlékezett Járossy Andor lelkészről is, aki — egy kisebb Raoul Wallernbergként — a második világháború idején számos zsidót mentett meg a pusztulástól azáltal, hogy a gyülekezet tagjainak névjegyzékébe vette őket. Arról a zsidó nőről is beszélt, aki — megtagadva a névjegyzékbe vételt — a németek kezébe, majd Auschwitzba került, de életben maradt. Hazatérte után élete végéig, Járossy Andor emléktábláját virággal díszítette. Járossyt az oroszok Szibériába hurcolták; a deportálást nem élte túl.

A kis egyház mostani püspöke, Mózes Árpád is — sok magyarhoz hasonlóan — börtönviselt ember: 1956-ot követően 18 évi fogságra ítélték, melyből 6 évet töltött le.

A mai romániai helyzetet politikai, gazdasági és vallási feszültségek jellemzik. Az egyházak között bizalmatlanság, olykor ellenségeskedés dúl. Kolozsváron az unitus egyház egy istentiszteletén is résztvettem. (Az unitusok Romának alárendelt görög-katolikus románok. Szerk.megjegyz.). Istentiszteletüket a főtéri katolikus székesegyház előtt, a szabadég alatt tartották, nem messze egy ortodox templomtól. A háború előtt a városban négy templomuk volt; a felekezetet később betiltották s az ortodox egyházba kényszerítették. Most újból szabad istentiszteletet tartaniuk, csak éppen templomuk nincs, mert a román ortodox egyház egyiket sem adta vissza nekik. Ehhez hasonló problémák a többi volt kommunista országban is előfordulnak.

Erdélyben erős nacionalista feszültség tapasztalható. A jelenlegi, Iliescu-vezette kommunista kormány ugyanolyan nemzetiségi politikát folytat, mint amilyent a kivégzett államfő, Ceausescu gyakorolt. Ez Erdélyben a nemzeti kisebbségek, elsősorban a magyarok (kb. 2 millió) és a németek (kb. 150 000) elrománosítását jelenti. Kolozsvár polgármestere minden olyan emlékművet el akar távolítani, amely az Osztrák-Magyar Monarchia idejére emlékeztet. A magasbeosztású magyarokat és németeket elbocsátják és románokkal helyettesítik. A parlament olyan törvényt vitatott vagy már fogadott is el, amely az államelnök vagy a parlament rágalmazását büntetéssel sújtja. Újra bevezették a régi módszereket: a levélcenzúrát és a telefonok lehallgatását. Ha valaki külföldi vendéget fogad, azt jelentenie kell a rendőrségnek. Visszarendeződés folyik, mely a korábbi diktátor idejére emlékeztet.

A román ortodox egyház egyetért a kormánnyal. Iliescu, a volt kommunista, aki korábban üldözte az egyházakat, most ortodox ünnepségeken vesz részt. Egy kommunista Saulus, akiből ortodox Paulus lett. Ilyenek bőviben vannak a volt kommunista országokban, nem kevésbbé Oroszországban is.

A Gusztáv Adolf Szervezet Kelet-Európa kisebbségi egyházait továbbra is támogatni kívánja. Jelenleg egy szlovákiai templomjavításhoz valamint a balti államokból érkező diákok tanulmányaihoz nyújtunk segélyt. A következő évben a nagy anyagi szükségben szenvedő romániai testvéregyházaink számára szeretnénk gyűjteni. Ezek a Svéd egyházzal és a teológiai intézetekkel is kapcsolatba kívánnak lépni.

Sam Dahlgren
a Gusztáv Adolf Szövetség elnöke

Kiegészítés: Mózes Árpád püspöktől telefonon megtudtuk, hogy a svéd szövetség elnöke 1995 áprilisában 10—15 teológussal újra ellátogat Kolozsvárra, hogy diákjai ne előadásaiból, hanem a valóságból merítsék információikat egy kisebbségi egyház hétköznapjairól és gondjairól. Fogadásukra az evangélikus egyház nemrégiben vásárolt diakóniai vendégházában már készítik a szobákat.

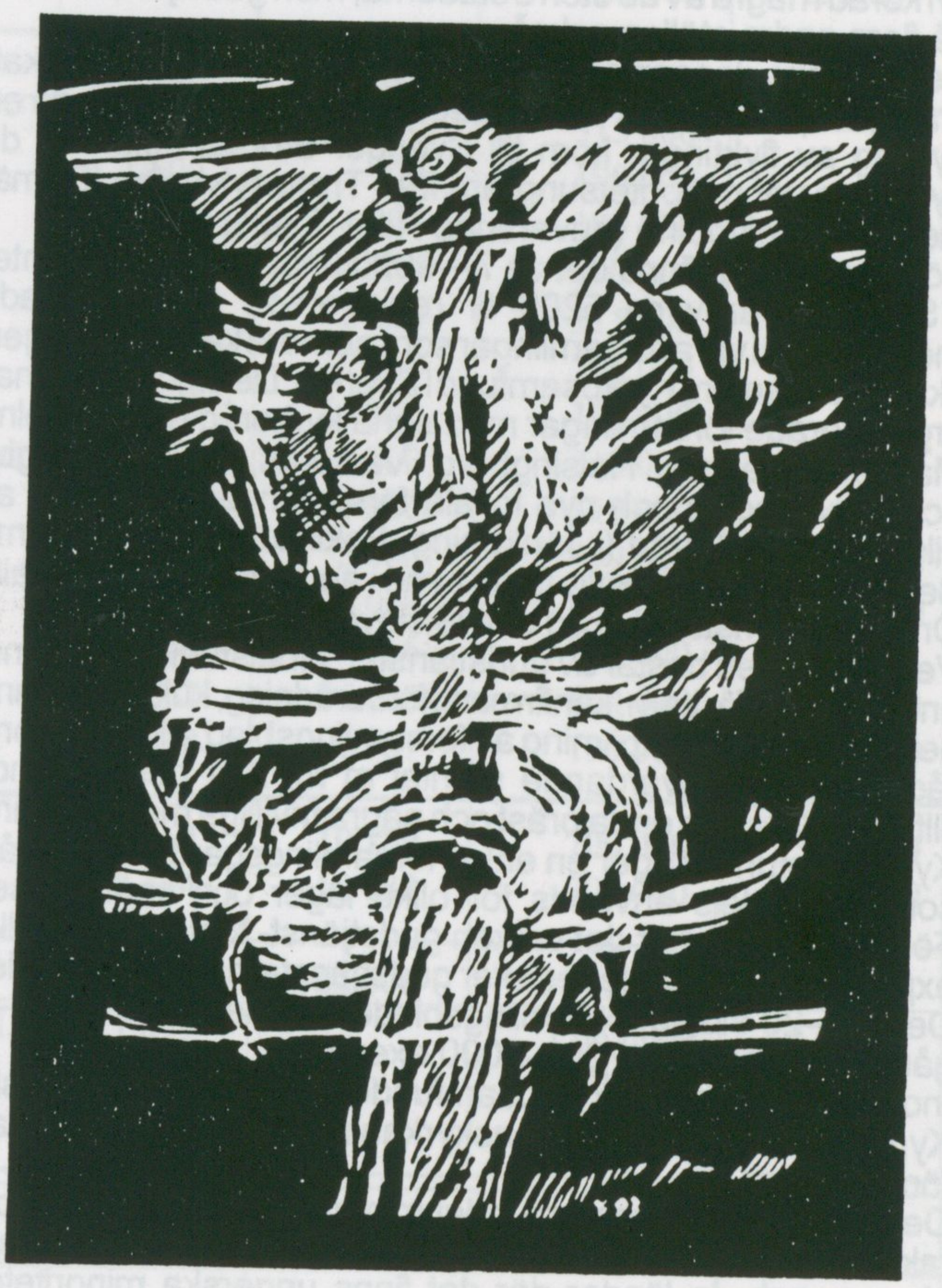

Vincze László metszete

EZ ÁLL RÓLUNK AZ SST* ÉVKÖNYVÉBEN

Az évről évre megjelenő svédnyelvű kiadványban minden felekezetről rövid tájékoztatás áll. A magyar protestáns gyülekezeteket ismertető szöveg sok éve nem változott, — időszerűtlenné vált —, s az SST felkérésére most módosítottunk ezen
Lapunkban azért közöljük a tájékoztatót, hogy a felénk gyakran elhangzó kérdésre: kik vagytok? — bármely gyülekezeti tagunk így válaszolhasson.

*) Mi az SST? Már többször írtunk arról, hogy lelkigondozói szolgálatunk a svéd államtól működési segélyt kap, melyet a „Samarbetsnämnden för Statsbidrag till Trossamfund" (SST) folyósít. Bár ennek jelentése: a felekezeteknek nyújtott állami segélyt kezelő együttműködési hatóság, — a rövidítést magyar nyelvi környezetben megtartva az SST-t így mondhatnánk: Svéd Segélyelosztó Tanács.

PRESENTATION AV UNGERSKA PROTESTANTERS KYRKOSAMFUND I SST-S ÅRSBOK 1994-1995

Redan på 1940-talet hölls ungerskspråkiga gudstjänster i Sverige, men det organiserade själavårdsarbetet började 1957, då ungerska protestantiska församlingen grundades. Efter Ungern-revolten 1956 sökte tusentals ungrare asyl i Sverige. Då bildades de första församlingarna med egna kyrkoråd i några av de större städerna, men gudstjänster hölls på flera andra ställen också.
De sista fyra decennierna har antalet ungrare i Sverige ökat, kraftigast på slutet av 1980-talet, början av 1990-talet, då en ny våg av flyktingar kom till Sverige. Största delen av de nykomna var minoritetsungrare från Transsylvanien (Rumänien) och Vojvodina (nuvarande Rest-Jugoslavien).
För närvarande finns det ca 7—9000 ungerska protestanter i Sverige, varav ca 5200 är registrerade och betjänade medlemmar i våra församlingar som numera kallas för Ungerska Protestanters Kyrkosamfund i Sverige. De utgör 8 regionalt organiserade församlingar med egna kyrkoråd (i Stockholm, Malmö, Göteborg, Helsingborg, Västerås, Borås, Ljungby och Sölvesborg) och nya lokala församlingar är på väg att bilda egna kyrkoråd (i Jönköping, Eskilstuna, Katrineholm). Behovet av gudstjänstliv finns även i andra städer (i Uppsala, Örebro, Halmstad, Växjö och Gislaved).
Verksamheten består av gudstjänster, bibelstudier, religionsundervisning för barn, konfirmandförberedning, kulturverksamhet, studiecirklar, utgivning av församlingsblad, äldreomsorg, rådgivning, själavårdande samtal m m. Alla dessa behov tillfredställs av en enda präst och några frivilliga medarbetare. Kyrkosamfundet äger en enkel församlingsgård nära Borås, som mestadels används för olika läger och konferanser. Förutom denna har det varken gudstjänst- församlings- eller expeditionslokal, således sker gudstjänsterna i hyrda lokaler. Det 16—20 sidiga församlingsbladet „Új Kéve" ges ut 4—6 gånger per år i ca 1700—2000 exemplar.
Inom Sverige håller kyrkosamfundet kontakt med Svenska Kyrkans, EFS-s och Missionskyrkans olika organer och lokala församlingar.
Dessutom har kyrkosamfundet mindre eller mer starka kontakter med olika ungerska protestantiska kyrkor och organ i Ungern och de länder där det finns ungerska minoriteter. Samarbetar med andra ungerska församlingar, ungdoms- och själavårdsorganisationer samt förlag i Väst-Europa.

FELEKEZETEK ÉS SEGÉLY A SZÁMOK TÜKRÉBEN

A túloldali táblázat azokat a vallási felekezeteket öleli fel, amelyek az SST útján svéd állami segélyben részesülnek. Sokféle segély létezik, s ezekből táblázatunkba csak kettőt vettünk be: a működési segélyt, valamint a vallási közösségek épületeire nyújtott segélyt.
A támogatás mértéke sok tényezőtől függ. Amint az adatokból kiolvasható, nem is a bejegyzett tagok száma a döntő, hanem az, hogy működése által hány személyt ér el a vallásos szolgálat.
Meghatározó a közösségben szolgálatot teljesítő lelkészek (vagy prédikátorok, imámok, rabbik stb.) száma is. A döntéshozók — joggal — úgy tartják, hogy egy lelkész legtöbb 3 000 tag lelkigondozását tudja kielégítő módon végezni. Hiába nagyobb a lélekszám, — ha csak egy lelkésze van a közösségnek, akkor a közösség a 3 000 tagra megállapított alapösszeget kapja.
Érdemes összehasonlítani a magyar protestáns gyülekezetek lélekszámát (5 204) és a ráeső összeget (380 000 kr) a hozzá hasonló, vagy éppen kisebb taglétszámú más közösségekével. Tagságát tekintve például a Metodista egyház kisebb a mienknél (4 335), de valószínűleg több lelkésze lévén szolgálatával több személyt ér el (8 938), így lényegesen nagyobb a részére kiutalt segély összege is (668 000 kr). Az Anglikán egyház kisebb a mienknél, de eléri a 3 000 lelket, s így ugyanazt az alapösszeget kapja, mint mi.

Míg a svéd szabadegyházaknál egy bejegyzett tagra átlagosan 97 kr, a bevándorlók egyházainál 54 kr jut. A szolgálattal elért személyek számát tekintve viszont a szabadegyháziak átlagban 54 kr-t, a bevándorlók többet, 57 kr-t kapnak személyenként.
A kis és gyenge közösségek több segélyben részesülnek mint a nagyok. A szolgálattal elért személyekre a Bulgár ortodox egyháznál például 271, az Anglikán egyháznál 127, a Magyar protestánsoknál 73, az Iszlám közösségnél 51, a Svéd Missziós Szövetségnél 48, a Katolikus egyháznál 47 korona segély jut.

Az SST nemrégiben könyvet jelentetett meg az elmúlt 20 évben templomépítésre folyósított segélyekről. Arányait tekintve a mai helyzet nem sokban különbözik a sok évi átlagtól.
A taglétszám szerint a svéd szabadegyházak az összlétszám 43 %-át, az elért személyek számát tekintve 59 %-át adják, mégis a templomépítési segély 91 %-át ők kapják!
A bevándorlók a maguk taglétszám szerinti 57 %-os, az elért személyek szerinti 41 %-os arányukkal viszont templomépítésre a rendelkezésre álló összegnek csupán 9 %-ához jutnak.
Látható, hogy az elmúlt évben a legnagyobb segélyt a Svéd Missziós Szövetség kapta (13 millió koronát), nyilván több beindított tervének kivitelezésére.
Az említett könyv adatai arra is rávilágítanak, hogy míg a svéd szabadegyházi közösségek több kisebb méretű templomot vagy imaházat építenek, addig a bevándorló közösségek tevékenységükhöz egy-egy nagyobb épületet igényelnek. Ennek az a magyarázata, hogy a bevándorló közösségek a szorosan értelmezett vallásos életen kívül közösségeikben szociális, kulturális feladatokat is felvállalnak.
Reméljük, hogy a táblázatban közölt adatok az anyagi lehetőségek felvillantásán túl gyülekezeteink jövője iránti felelős gondolkodásra és hosszú távú higgadt tervezésre adnak alkalmat.

[ ]

	Bejegyzett tagok száma	Szolgált személyek száma	Működési segély koronában	Épületre segély koronában
SVÉDNYELVŰ /FŐLEG SZABADEGYHÁZI/ KÖZÖSSÉGEK	**272 033**	**501 657**	**26 448 000**	**47 435 000**
Bibeltrogna Vänner (Bibliahívő Barátok)	2 499	4 623	450 000	1 215 000
Evangeliska Fosterlandsstiftelsen (EFS) (Ev. Szülőföld Alapítvány)	21 540	44 196	2 341 000	5 917 000
Frälsningsarmén (Üdvhadsereg)	8 498	27 849	1 529 000	2 116 000
Helgelseförb./Fribaptistsamf. (Megszentesültek/Szabad baptisták)	6 427	11 025	857 000	1 102 000
Metodistkyrkan (Metodista egyház)	4 335	8 938	668 000	1 760 000
Pingströrelsen (Pünkösdi mozgalom)	94 860	150 482	7 238 000	9 061 000
Sjundedags Adventistsamfundet (Hetednapos adventisták)	3 260	5 035	466 000	
Svenska Alliansmissionen (Svéd Szövetségi Misszió)	13 103	24 477	1 384 000	3 138 000
Svenska Baptistsamfundet (Svéd Baptisták Közössége)	20 130	35 682	1 752 000	3 131 000
Svenska Missionsförbundet/Sv.Frälsarmén (Missziós Szöv./Üdvhads.)	74 714	156 982	7 503 000	13 357 000
Örebromissionen (Örebromisszió)	22 667	32 368	1 650 000	2 243 000
Samråd Gemensamma församlingar (Közös gyülekezetek tanácsa)			610 000	4 395 000
BEVÁNDORLÓK VALLÁSI KÖZÖSSÉGEI	**365 219**	**343 393**	**19 654 000**	**4 746 000**
PROTESTÁNS EGYHÁZAK	**24 480**	**23 850**	**1 908 000**	
Anglikanska kyrkan (Anglikán egyház)	3 101	3 000	380 000	
Estniska evangelisk-lutherska kyrkan (Észt ev.lutheránus egyház)	14 097	13 502	893 000	
Lettiska evangelisk-lutherska kyrkan (Lett ev.lutheránus egyház)	2 078	2 144	255 000	
Ungerska Protestantanters Kyrkosamfund (Magyar Protestáns Gy. K.)	5 204	5 204	380 000	
KATOLIKUS EGYHÁZ	**150 841**	**150 841**	**7 108 000**	**1 132 000**
Katolska kyrkan (Katolikus egyház)	150 841	150 841	7 108 000	1 132 000
ORTODOX ÉS KELETI EGYHÁZAK	**105 440**	**96 513**	**6 747 000**	**2 374 000**
— Armeniska ortodoxa kyrkan (Örmény ortodox egyház)	3 060	2 500	315 000	
— Bulgariska ortodoxa kyrkan (Bulgár ortodox egyház)	1 600	700	190 000	
— Estniska ortodoxa kyrkan (Észt ortodox egyház)	1 080	1 075	190 000	
— Etiopiska ortodoxa kyrkan (Etióp ortodox egyház)	1 800	1 500	190 000	
— Finska ortodoxa kyrkan (Finn ortodox egyház)	5 980	2 500	315 000	
— Grekisk ortodoxa kyrkan (Görög ortodox egyház)	17 500	17 500	796 000	
— Koptiska ortodoxa kyrkan (Kopt ortodox egyház)	863	885	190 000	
— Kristi Förklarings /Ryska/ ortodoxa kyrka (Orosz ortodox egyház)	1 434	2 500	315 000	
— Makedoniska ortodoxa kyrkan (Makedón ortodox egyház)	8 305	6 000	519 000	
— Rumänska ortodoxa kyrkan (Román ortodox egyház)	5 512	5 000	459 000	225 000
— Serbisk ortodoxa kyrkan (Szerb ortodox egyház)	29 249	26 000	1 444 000	1 391 000
— Svenska ortodoxa prosteriet (Svéd ortodox esperesség)	1 962	1 966	190 000	
— Syrisk ortodoxa kyrkan (Szír ortodox egyház)	25 267	26 000	1 444 000	525 000
—Österns apostoliska katolska assyriska kyrka (Asszír egyház)	1 828	2 387	190 000	233 000
ZSIDÓ HITKÖZSÉGEK	**8 464**	**10 189**	**700 000**	**506 600**
Judiska församlingarna (Zsidó hitközségek)	8 464	10 189	700 000	507 000
ISZLÁM KÖZÖSSÉGEK	**75 994**	**62 000**	**3 191 000**	**733 000**
— Förenade islamiska församlingar i Sverige (Egyesült iszlám gyül.)	21 899		1 083 000	
— Islamiska centerunionen i Sverige (Iszlám központi unió)	20 599		1 100 000	
— Sveriges muslimska förbund (Muszlim szövetség)	33 496		1 008 500	
AZ SST ÚTJÁN ÁLLAMI SEGÉLYBEN RÉSZESÜLŐ SVÉD ÉS BEVÁNDORLÓ KÖZÖSSÉGEK ÖSSZESEN:	**637 252**	**845 050**	**46 102 000**	**52 181 000**

A különböző jótékonysági szervezetek között az utóbbi időben gyakran esik említés a johannitákról. A legtöbb lexikonból csak annyit tudunk meg róluk, hogy egyházi lovagrend, mely kb. 1048-ban alakult. A jeruzsálemi királyság megdöntése (1291) után Ciprust, majd 1310 után Rhodoszt vették birtokukba. 1522-ben Máltára tették át székhelyüket, s itt államot alapítottak, amelyet 1798-ban Napóleon döntött meg. A német császárságban a johanniták tartománya a 13. sz.-ban alakult meg. Ez a 16. sz.-ban a reformáció lutheri tanításait fogadta el. Azóta a protestáns johanniták szervezetét nevezik johannita lovagrendnek, míg a 19. sz.-ban újjászervezett máltai lovagrend a katolikus nemesek szervezete, tagsága kitüntetésnek számít. Dr. Simonffy Gyula stockholmi presbiterünk a johannita rend egyetlen, Svédországban élő magyar tagja. A rendről írt tanulmányát több részletben közöljük.

Simonffy Gyula

A JOHANNITA REND

I. rész
Történelmi előzmények

Máté 3, 1—2 Azokban a napokban eljöve Keresztelő János, aki prédikál vala Júdea pusztájában. És azt mondja vala: Térjetek meg, mert elközelített a mennyeknek országa.

A Johannita rend alapításának története a kereszténységnek mint világvallásnak elterjedésével és a szentföldi zarándoklatok megindulásával van összefüggésben.

A római birodalom maga után hagyott egy technikailag fejlett kultúrát és egy közös nyelvet a birodalom távoli tömegei számára. Az államvallás hiányában, számtalan helyi, gyakran természeti vallások igyekeztek az emberi tömegek lelki szükségletét valami ideálisabb és magasabb célra irányítani, de Jézus eljöveteléig ez nem sikerült. A népvándorlás korszaka felemésztette a hatalmas birodalom erejét.

A keresztény vallás csupán 313-ban kapott Nagy Konstantinus császári rendeletével jogi státust a Földközi-tenger térségében. Ez egy megállíthatatlan folyamat jóváhagyása volt, miután Örményország, az egész közelkeleti partvidék, Egyiptom, Főnícia és a délibériai félsziget túlnyomóan már keresztény hitűek voltak. Jézus visszaadta a kiábrándult emberiségnek a belső értékbe vetett hitet, hogy ismét felemelt fejjel járhassanak. Lassan mindenhová eljutott a Szentírás — a próféták könyvei — amit szívükbe zártak és egyre többen vágytak a Szentföld helyeit meglátogatni, ahol a Megváltó prédikált és értük kiszenvedett. Így indult meg a zarándoklás az Üdvözítő sírjához, amely fölé Nagy Konstantinus templomot építtetett, és édesanyja, Szent Heléna öreg korában szintén oda zarándokolt. Ezeken az útvonalakon kiépültek a kikötők, védőtornyok, vendégfogadók, kolostorok és ispotályok. De azért az út nem volt veszélytelen, mivel a kóbor rablóbandák gyakran kifosztották a zarándokokat.

A Kelet és Nyugat közötti kereskedelem virágzott. A városi lakosság megnövekedett és csaknem aránytalanul meggazdagodott, míg a sivatagok és a hátországok lakói — a nomád beduinok és berberek — kik karaván jaikkal a legszerényebb életszínvonalon tudtak csak élni, keserűséggel látták a kikötők gazdagságát. Ezt az elégedetlenséget, szociális feszültséget valamint a nomádok harcos férfimentalitását használta ki Mohamed, hogy tanával — az iszlámmal —, és ha kell kardjával az arab világot egyesítse.

Mohamed jómódú mekkai kereskedőcsaládból származott. Jól ismerte a zsidó és keresztény vallási írásokat. Ő egy megalkuvásmentes, teljes alárendeltséget követelt Allahhal szemben. 622-ben menekülnie kellett Mekkából, de 630-ban harcosaival mint győztes tért vissza. Utódai, a kalifák a Szent Háborúk sorával 632—711-ig Gibraltáron át Franciaországig és keleten az Indus folyóig törtek előre. A vám, adó és kereskedelem bevételei e térségben az új uralkodó osztály jólétét növelték.

Habár az arabok, Judea uralkodói, mint prófétát tisztelték Jézust, ám a zarándoklást egyre nehezítették. Jeruzsálem kapuinál az Abasszida-uralom idején jelentős összeget követeltek a belépés engedélyezésére és az átéjszakázást a falakon belül megtiltották. Mainz, Bamberg és regensburg püspökeit alig öt mérföldre Jeruzsálemtől kifosztották, sőt, még ruháikat is elvették. Még nehezebb lett a helyzet Hakim kalifa alatt 996 és 1021 között, a Szent Sír templomát felgyújtották, a zarándokok életére törtek, a káplnákat megszentségtelenítették.

1048-ban az egyiptomi kalifa Mosztanzer uralkodása alatt Jeruzsálemben átmeneti jellegű vallási béke volt. Olasz kereskedők Amalfiból rávették a kalifát, hogy jelentős ajándékok ellenében újraépíthessék a Szent Sír templomát, a zarándokszállásokat és ispotályokat. A hazánkban is ismert bencés rend is kezdett kolostort és templomot építeni. A keresztények főleg a Szent Sír templom körül építkeztek. Kifejlődött egy önfeláldozó betegápolási hivatás a zarándokok és szerzetesek körében, ami gyakran egy életre szólt. Ezek voltak az ispotályos barátok, a johanniták elődei.

Egy rövid békés időszak után a sztyeppék vad szeldzsuk-török hordái lerohanták Perzsiát, Palesztinát és Egyiptomot. Szent János ispotályát kirabolták és Jeruzsálem zarándokait elüldözték. Egy új hatalom lépett fel, amely ellen az iszlám is védelemre szorult. A bizánci császárság elvesztette a mai Anatóliát és segítségért fordult a nyugati kereszténységhez. Sajnos a római pápák és a bizánci császárok között régi egyenetlenkedés uralkodott. Másrészt a római pápák világi hatalmát a nyugati császárok nem ismerték el. Ennek ellenére

a jeruzsálemi vérengzések hírére II. Orbán pápa a clermonti zsinaton 1095-ben sikerrel fordult fegyveres segítségért Európa uralkodóihoz és püspökeihez. Megkezdődött a keresztes háborúk korszaka.

II. rész
1095—1522

A Clermonti zsinat után Flandria, Lotharingia, Normandia és Toulouse hercegei egyesült sereggel indultak a Szent Föld felszabadítására. A török szultán, Kilidzs Arszlán seregét megverték és véres harcok után bevonultak Jeruzsálembe. A Szent János Ispotály telve volt sebesültekkel és első, a pápa által is jóváhagyott főnöke Gerard "a szegények atyja" volt. Ő fogalmazta meg a rendszabályzatot és előírta a fekete rendi öltözetet a szívoldalán a fehér kereszttel.

A Rend feladata elsősorban emberbaráti szolgálat volt, de mivel háború folyt a zarándokutakon, így katonai feladatokat is el kellett látnia, mint például az ispotályok védelmét.

Meg kell emlékeznünk azokról az önfeláldozó apácákról is, akik a Szent Magdaléna kolostor ispotályában a női zarándokokat ápolták és a johannitákkal egyidőben nyerték el Paszkál pápától státusuk megerősítését. E nemeslelkű betegápolók Jeruzsálem elvesztése után 1187-ben egy spanyolországi kolostorba települtek „Dames de St. Jean" név alatt.

Gerard atya halála után, 118-ban Raimond du Puy lett a Johanniták Nagymestere. Ő írta alá az első magyar vonatkozású okmányt, a magyar zarándokok befogadására szolgáló szálláshely adásvételi szerződését. A vevő egy Petronilla nevű magyar nemes hölgy volt 1135-ben. Raimundus Magister alatt Európa nemes ifjai nagy létszámban léptek be a kettős keresztényi kötelességekket felruházott rendbe. Harci szolgálat esetén viseletük a vértezet fölött egy vörös harci kabát fehér kereszttel. Ezzel szemben a Templárius lovagok fehérköpenyt piros kereszttel hordtak, rendi szabályzatuk még szigorúbb volt, mint a Johannitáknak.

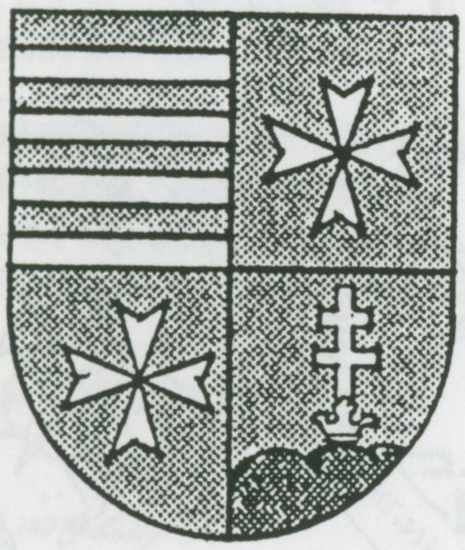

A lovagoknak két rendfokozatuk volt: a „chevaliers de grace" és a „chevalier de justice". Mivel a Rend megnövekedett, szükségessé vált azt nyelvi csoportokra osztani. Ezen úgynevezett „Nyelvek"-nek kommendátorai bizonyos főtisztségeket kaptak szakértelmük szerint. Következésképpen:

Provence adta a „Grand Commandeur"-t,
France a „Grand Hospitalier"-t,
Itália a „Grand Admiral"-t,
Anglia a „Commandeur Turcopolier"-t (könnyű lovasság),
a német nyelvterület a „Grand Bailli" (erődítményfelelős)-t.

A lovagrendek együttműködése kifejlődött, ám a szultánoknak is sikerült az arab fejedelmeket szövetségbe tömöríteni. Bizánc is gyanakvó volt a Nyugattal szemben. Ennek tudható be, hogy amikor a francia VII. Lajos és a német III. Konrád elindult a második keresztes háborúba 1147-ben, a szűkös élelmiszer- és vízellátás, valamint a fellépő járványok pusztításai miatt már 1149-ben hazatértek Jeruzsálemből. A két sereg útja a Szent Föld felé II. Géza király engedélyével Magyarországon vezetett keresztül. Ekkor épült az Esztergom melletti első magyar johannita rendház és ispotály, majd 1156-ban a székesfehérvári ispotály, melyben a beteg Eufrozina királynőt is ápolták. Géza maga is johannita volt és több birtokot adományozott a Rendnek. A magyar rendtartományi elöljáró a király tanácsadója, Martinus volt 1186-tól. Svédországban pedig ezidőben építik a johannita rend legjelentősebb kolostorát Eskilstunában, melyet 1300-ig állandóan új szárnyakkal bővítenek.

Közben Jeruzsálemben a részben betegápoló, részben a harctereken küzdő johanniták helyzete egyre súlyosabb lett. Szaladin kurd származású hadvezér majd szultán sorra elfoglalja a Jeruzsálem körüli városokat, majd véres ütközetben Hattinnál megveri a lovagokat és beveszi magát a szent várost is 1187-ben. A felmentő keresztes sereg még távol van. III. Béla Esztergomban találkozik Barbarossa Frigyes császárral, aki útban Jeruzsálem felé szekereket és marhacsordákat kap serege segítségére és viszonzásul hajókat ajándékoz a magyar királynak Nándorfehérvárnál. Fülöp Ágost francia és Oroszlánszívű Richárd angol király felmentő seregei pedig Messinában egyesülnek az akkor elesett Akkon felmentésére, ami nagy áldozatok árán meg is történik. Annak ellenére azonban, hogy Szaladin 1193-ban meghalt, a keresztes seregek nem tudták Jeruzsálemet visszafoglalni.

Magyarországon ezidőben már öt johannita rendház működik, melyeket II. Endre felment az egyházi tized fizetése alól. 1217-ben, ígéretéhez híven, elindul a magyar johannitákkal a Szentföldre. De Montagiu, a Rend Nagymestere Ciprusig hajózik II. Endre elé és őt a Rend donátusává avatja. Ez a tisztség férfiágon öröklődő. A Szentföldön Endre vitézeivel több hadjáratban vesz részt, de megbetegedve a Jordán folyónál, kísérői egy részével hazatér. Otthon nyugtalan állapotok fogadták, mivel megoldására kiadta az első alkotnányjogi

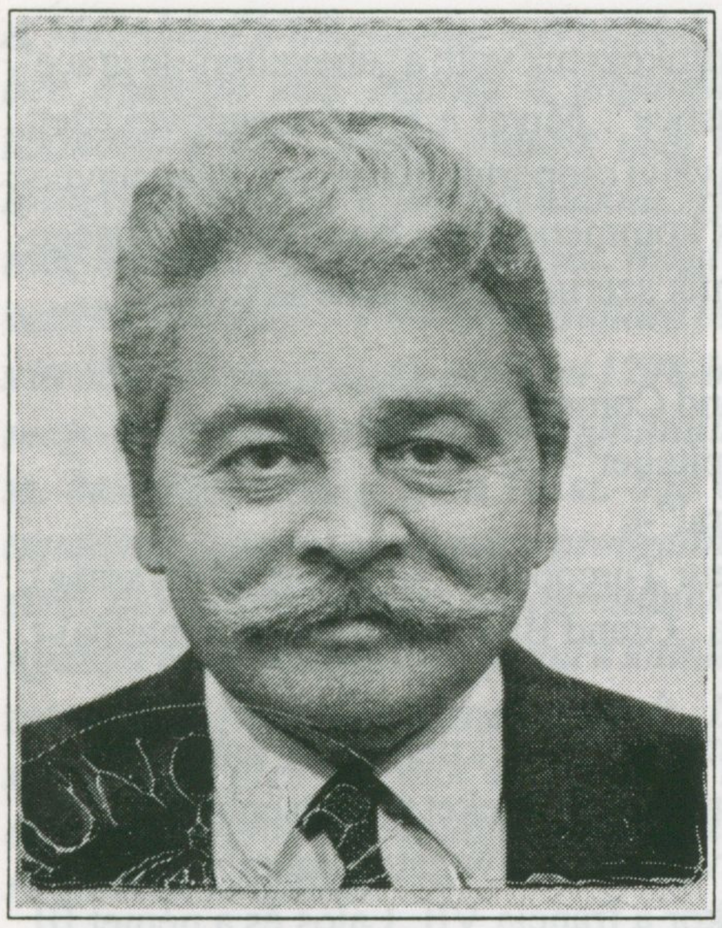

Hasznos István
(1931—1994)

1994. december 16-án kísértük utolsó útjára a göteborgi magyarság jeles személyiségét, a 63 éves korában hirtelen elhunyt Hasznos Istvánt, a Budapest-vendéglő volt tulajdonosát. Nem mindennapi jelenség volt ő, amint nem mindennapi volt a Budapest sem, a magyar kultúra és baráti összejövetelek színhelye, ahol írók, művészek, politikusok találkoztak göteborgi vendéglátóikkal. S találkoztak ott nem csupán a házurával, hanem egy, a magyarság sorsáért aggódó, történelmet ismerő nagytudású, tevékeny, lelkes, hívő emberrel. Így ismerte őt mindenki. Immár nincs közöttünk: a Västra kyrkogårdban — a nyugati városrész temetőjében — pihen.

1931. július 22-én, Csengellén született, Szatymazon járt iskolába, Szegeden a piarista gimnáziumot végezte. A háború után híradós katonatiszt lett. 56-ban ávósokat vett védőőrizetbe Székesfehérváron, majd november 4-e után letartóztatták, de sikerült megszöknie; — előbb Ausztriába távozott, onnan Svédországba jött. Dolgozott huzalgyárban (Franciaországban), hegesztést tanult Kungälvben, utat épített Smålandban, gépkocsikat szerelt a göteborgi Volvoban. 1964-ben a Kék Duna-, 1976-ban feleségével együtt a Budapest-vendéglőt nyitotta meg; — utóbbi 1994. márciusában zárt be. Hasznos István nyugdíjba vonult, s egy családja körében eltöltött békés öregkort álmodott. Életét végigkísérte az édesanyjától útravalóul kapott néhány verssor: „Magyar vagyok, magyarnak születtem. Magyar dalt dalolt anyám felettem. Magyarul tanított imádkozni anyám, s téged szeretni, drága jó hazám!" Könyveit nemrégiben küldte el a székelyföldi Oltszem gyermekotthonának és iskolájának. December 6-án elhunyt. Könyveit aznap kapták kézhez az otthon árva gyermekei.

Távoztával a legnagyobb veszteséget közvetlen családtagjai érzik: felesége, született Schütz Erzsébet, lányai Ekholm-Hasznos Tünde élettársával Thomassal, Hasznos Gabriella vőlegényével Johannal, sógora, Schütz Gyula, unokatestvére Papp István feleségével Erzsébettel; de hiányát érezni fogja nagyobb családja, a göteborgi magyarság, s ezen belül mind a római katolikus, mind a protestáns gyülekezet. Emlékét együtt őrizzük, és együtt könyörgünk Teremtő Urunkhoz, fogadja őt békességébe, s adjon neki örök nyugodalmat.

[ ]

A JOHANNITA REND (Folytatás a 27-ik oldalról)

okiratot: az Aranybullát, 1222-ben. Az okmány hét hiteles példányából a második a johannita rend megőrzésére lett bízva. A király halála után már 19 rendházat tartanak nyilván Magyarországon. II Endre utóda, IV. Béla a johannita lovagok segítségével menekült meg a tatárok ellen vívott csatából a Muhi pusztánál 1241-ben. A tatárok kivonulása után nagyarányú védelmi jellegű építkezések indulnak meg, mint például a mai Várhegyen IV. Béla palotája, melyben ispotályos lovagok állnak őrséget.

Miközben Magyarország a tatárok újabb támadására készül fel, a Szentföldön a johanniták sorra veszítik el váraikat és ispotályaikat. 1292-ben Cipruson, majd 1309-ben Rodoszon telepednek le. Bámulatra méltó, hogy milyen hamar és milyen sikerrel alakulnak át a lovas seregből tengeri nagyhatalommá. Sajnos azonban ez a tény sem tud segíteni a Szentföld visszafoglalásához, egyrészt a belviszályokban meghasonult Európa gyengesége, másrészt a török szultánság fomájában nagyhatalommá vált iszlám miatt. Az általunk sajnos jól ismert, tehetséges hódító, II. Szulejmán 1522-ben Rodosz feladására kényszeríti a magukra maradt johannitákat.

Nem voltak eredményesek a Duna mentén vívott szárazföldi harcok sem. A nikápolyi csatában 1396-ban hiába segítették Zsigmond királyt a johannita lovagok — egyrészt de Noailles Nagymester, másrészt Hochenzollern Úrmester vezetése alatt —, a véres ütközetet elvesztették. A tragikus végű mohácsi csatában pedig a Mátyás király utáni Jagelló-kor politikai züllésének következtében már csak alig 500 magyar johannita lovag vett részt Tahy János vezetésével.

(Folytatjuk)

A Biblia könyvei (Melléklet a Konfirmandusok kézikönyvéből)

ZSIDÓ BIBLIA	KATOLIKUS BIBLIA	PROTESTÁNS BIBLIA		RÖVIDÍTÉS
	Az Ószövetség könyvei	**Az Ószövetség könyvei**		
Mózes öt könyve a TÓRA: Teremtés könyve	Teremtés könyve	Mózes első könyve	azonos könyvei	1Móz
Kivonulás könyve	Kivonulás könyve	Mózes második könyve		2Móz
Leviták könyve	Leviták könyve	Mózes harmadik könyve		3Móz
Számok könyve	Számok könyve	Mózes negyedik könyve		4Móz
Második Törvénykönyv	Második Törvénykönyv	Mózes ötödik könyve		5Móz
Józsué könyve	Józsué könyve	Józsué könyve		Józs
Bírák könyve	Bírák könyve	A Bírák könyve		Bír
Rut könyve	Rut könyve	Ruth könyve		Ruth
Sámuel I., II. könyve	Sámuel I. könyve	Sámuel első könyve		1Sám
	Sámuel II.könyve	Sámuel második könyve		2Sám
Királyok I., II. könyve	Királyok I. könyve	A királyok első könyve		1Kir
	Királyok II.könyve	A királyok második könyve		2Kir
Krónikák I., II. könyve	Krónikák I. könyve	A krónikák első könyve		1Krón
	Krónikák II.könyve	A krónikák második könyve		2Krón
Ezdrás és Nehemiás könyve	Ezdrás könyve	Ezsdrás könyve		Ezsd
	Nehemiás könyve	Nehemiás könyve		Neh
Eszter könyve	Eszter könyve	Eszter könyve		Eszt
Jób könyve	Jób könyve	Jób könyve		Jób
Zsoltárok könyve	Zsoltárok könyve	Zsoltárok könyve		Zsolt
Példabeszédek könyve	Példabeszédek könyve	A példabeszédek könyve		Péld
Prédikátor könyve	Prédikátor könyve	A prédikátor könyve		Préd
Énekek éneke	Énekek éneke	Énekek éneke		Énekek
Izajás könyve	Izajás könyve	Ézsaiás(Ésaiás) próféta k.		Ézs (És)
Jeremiás könyve	Jeremiás könyve	Jeremiás próféta könyve		Jer
Siralmak könyve	Siralmak könyve	Jeremiás siralmai		JSir
Ezekiél könyve	Ezekiél könyve	Ezékiel próféta könyve		Ez
Dániel könyve	Dániel könyve	Dániel próféta könyve		Dán
A kisprófétáknak könyvei	Ózeás könyve	Hóseás próféta könyve		Hós
"	Joél könyve	Jóel próféta könyve		Jóel
"	Ámosz könyve	Ámósz próféta könyve		Ám
"	Abdiás könyve	Abdiás próféta könyve		Abd
"	Jónás könyve	Jónás próféta könyve		Jón
"	Mikeás könyve	Mikeás próféta könyve		Mik
"	Náhum könyve	Náhum próféta könyve		Náh
"	Habakuk könyve	Habakuk próféta könyve		Hab
"	Szofoniás könyve	Zofóniás (Sofóniás) próféta k.		Zof (Sof)
"	Aggeus könyve	Haggeus (Aggeus) próféta k.		Hag (Agg)
"	Zakariás könyve	Zakariás próféta könyve		Zak
"	Malakiás könyve	Malakiás próféta könyve		Mal
			A zsidó, katolikus és protestáns Biblia	
A Báruk, Tóbiás, Judit, Makkabeusok I., II., Bölcsesség és Sirák fia könyveit apokrif (nem hiteles) iratoknak tart-ják, ezért nem vették fel a zsidó Bibliába.	Báruk könyve	*A Báruk, Tóbiás, Judit, Makkabeusok I., II., Bölcsesség és Sirák fia könyveit apokrif (nem hiteles) iratoknak tartják, ezért nem vették fel a protestáns Bibliába.*		
	Tóbiás könyve			
	Judit könyve			
	Makkabeusok I. könyve			
	Makkabeusok II. könyve			
	Bölcsesség könyve			
	Sirák fia könyve			
A zsidó Biblia összesen 24 könyvet tartalmaz	**A katolikus Bibliában az Ószövetség 46 könyvből áll.**	**A protestáns Bibliában az Ószövetség 39 könyvből áll.**		
A zsidók nem sorolják a Bibliába az Újszövetség könyveit	**Az Ószövetség könyveinek folytatása az Újszövetség könyvei**	**Az Ószövetség könyveinek folytatása az Újszövetség könyvei**		

A Biblia könyvei (Melléklet a Konfirmandusok kézikönyvéből)

KATOLIKUS BIBLIA **Az Újszövetség könyvei**	PROTESTÁNS BIBLIA **Az Újszövetség könyvei**	RÖVIDÍTÉS
Máté evangéliuma	Máté evangéliuma	Mt
Márk evangéliuma	Márk evangéliuma	Mk
Lukács evangéliuma	Lukács evangéliuma	Lk
János evangéliuma	János evangéliuma	Jn
Az apostolok cselekedetei	Az apostolok cselekedeteiről írt könyv	ApCsel
Rómaiaknak írt levél	Pál /apostol/ levele a rómaiakhoz (Rómabeliekhez)	Róm
Korintusiaknak írt.I. levél	Pál /apostol/ első levele a korinthusiakhoz (Korinthusbeliekhez)	1Kor
Korintusiaknak írt II.levél	Pál /apostol/ második levele a korinthusiakhoz (Korinthusbeliekhez)	2Kor
Galatáknak írt levél	Pál /apostol/ levele a galatákhoz (Galátziabeliekhez)	Gal
Efézusiaknak írt levél	Pál /apostol/ levele az efezusiakhoz (Efézusbeliekhez)	Ef
Filippieknek írt levél	Pál /apostol/ levele a filippiekhez (Filippibeliekhez)	Fil
Kolosszeieknek írt levél	Pál /apostol/ levele a kolosséiakhoz (Kolossébeliekhez)	Kol
Tesszalonikiaknak írt I. levél	Pál /apostol/ első levele a thesszalonikiakhoz (Thessalonikabeliekhez)	1Thessz
Tesszalonikiaknak írt II.levél	Pál /apostol/ második levele a thesszalonikiakhoz (Thessalonikabeliek)	2Thessz
Timóteusnak írt I. levél	Pál /apostol/ első levele Timótheushoz	1Tim
Timóteusnak írt II.levél	Pál /apostol/ második levele Timótheushoz	2Tim
Titusznak írt levél	Pál /apostol/ levele Titushoz	Tit
Filemonnak írt levél	Pál /apostol/ levele Filemonhoz	Filem
Zsidóknak írt levél	A zsidókhoz írt levél (Pál /apostol/ levele a zsidókhoz)	Zsid
Szent Jakab levele	Jakab /apostol/ levele	Jak
Szent Péter I. levele	Péter /apostol/ első levele	1Pt
Szent Péter II.levele	Péter /apostol/ második levele	2Pt
Szent János I. levele	János /apostol/ első levele	1Jn
Szent János II.levele	János /apostol/ második levele	2Jn
Szent János III.levele	János /apostol/ harmadik levele	3Jn
Szent Júdás levele	Júdás /apostol/ levele	Júd
Jelenések könyve	A jelenések könyve (János apostol mennyei jelenésekről való könyve)	Jel

A katolikus és a protestáns Bibliában az Ujszövetség könyvei azonosak.

A katolikus Bibliában az Újszövetség 27 könyvből áll.	**A protestáns Bibliában az Újszövetség 27 könyvből áll**
A katolikus Biblia összesen 73 könyvet tartalmaz	**A protestáns Biblia összesen 66 könyvet tartalmaz**

NÉMELY APOKRIF ÉS PSZEUDEPIGRÁF IRAT, MELYET NEM KANONIZÁLTAK, AZAZ NEM KERÜLT BELE EGYIK BIBLIÁBA SEM

Az ószövetségi iratokkal egyidőben keletkezettek	*Az újszövetségi iratokkal egyidőben keletkezettek*
Ádám testamentuma	Héber evangélium
Mózes és Ésaiás mennybemenetele	Egyiptomi evangélium
Énókh könyve	Péter evangéliuma
Ábrahám látomásai	Tamás evangéliuma
Mózes látomásai	Az Igazság evangéliuma
Illés látomásai stb.	A tizenkét apostol tanítása (Didakhé)
	Hermas: Pásztor című műve
	Barnabás levele stb.

PRESBITERI VÁLASZTÁSOK

A svédországi magyar protestáns gyülekezetek az 1995—1997-es időszakra ez év október-november folyamán megválasztották presbitériumaikat. A megválasztottak névsorát gyülekezetenként csoportosítva közöljük.

STOCKHOLM

Veress Zoltán	*felügyelő*
Salánky-Ludman Lajos	*gondnok*
Feldötö Sándor	*jegyző*
Sántha Ferenc	*helyettes jegyző*
Endrédi Gusztáv	
Géber Zsuzsanna	
Kalina Erzsébet	
Koltay-Jönsson Júlia	
Magyar Tibor	
Muzsnáki-Mokos Magdolna	
Sebestyén Gábor	
Simonffy Gyula	
Szentkirályi Csaga	
Ványky Farkas	
Hegedüs László	*pénztáros*

MALMÖ

Pitlik Pálházi Katalin	*felügyelő*
Békássy N. Albert	
Farkas Csaba	
Németh Piroska	
Pálházi Teréz	
Tóth Lajos	
Tóth Zsuzsanna	*pénztáros*

HELSINGBORG

Storlind Eugen	*felügyelő*
Blénessy Zoltán	
Eichhardt Sándor	
Patai Erzsébet	
Patai Imre	
Storlind Irén	
Szász Ilona	
Vaszi Árpád	
Szász Zsolt	pénztáros

SÖLVESBORG

Tóth Ildikó	*felügyelő*
Valaszkai Júlia	*gondnok*
Balázs János	*jegyző*
Bodor Tibor	
Dorián Emil	
Molnár Mária	
Szarka János	
Újvári Csaba	
Valaszkai József	
Csongvai Ildikó	*pénztáros*
Molnár Gergely	*ellenőr*

LJUNGBY

Mihályi Dániel	*felügyelő*
Maki Gizella	
Olteanu Pintyőke	
Papp Anna	
Szeredai János	*pénztáros*

GÖTEBORG

Béldy Zoltán	*felügyelő*
Kovásznay Ádám	*gondnok*
Bán Ferenc	*jegyző*
Bálint Miklós	
Bán Zsófia	
Fülöp Géza	
Hutter Margit	
Jordáky Béla	
László Edith	
Somi József	pénztáros

BORÅS-JÖNKÖPING-GISLAVED

Bodoni Dénes János	felügyelő
Dézsy Ildikó	
Farkas András	
Kajtár László	
Mátyás István	
Németh Sándor	
Stoica Lujza	
Thurman Zoltán	

VÄSTERÅS

Rehó István	felügyelő
Nagy István Béla	gondnok
Auer Emóke	
Kolcza Károly	
Mayer Mária	
Mayer Tamás	
Wida Sándor	pénztáros

1995

MAGYARNYELVÚ PROTESTÁNS ISTENTISZTELETEK IDŐPONTJAI

JANUÁR

		ISTENTISZTELET	Megjegyzés
7	szombat	17.00 VÄSTERÅS	
8	vasárnap	16.00 STOCKHOLM	
14	szombat	11.00 TÅNGAGÄRDE 17.00 LJUNGBY	
15	vasárnap	16.00 SÖLVESBORG	
21	szombat	16.00 OSLO	
22	vasárnap	16.00 GÖTEBORG	
28	szombat	16.00 HELSINGBORG	
29	vasárnap	16.00 MALMÖ	

FEBRUÁR

		ISTENTISZTELET	Megjegyzés
4	szombat	11.00 TÅNGAGÄRDE 17.00 LJUNGBY	
5	vasárnap	16.00 SÖLVESBORG	
11	szombat	17.00 VÄSTERÅS	
12	vasárnap	10.00 STOCKHOLM 16.00 STOCKHOLM	
18	szombat	16.00 OSLO	
19	vasárnap	16.00 GÖTEBORG	
25	szombat	16.00 HELSINGBORG	
26	vasárnap	16.00 MALMÖ	

MÁRCIUS

		ISTENTISZTELET	Megjegyzés
4	szombat	17.00 VÄSTERÅS	
5	vasárnap	16.00 STOCKHOLM	
11	szombat	11.00 TÅNGAGÄRDE 17.00 LJUNGBY	
12	vasárnap	16.00 SÖLVESBORG	
18	szombat	16.00 OSLO	
19	vasárnap	16.00 GÖTEBORG	
25	szombat	16.00 HELSINGBORG	
26	vasárnap	16.00 MALMÖ	

A naptárban közölt időpontokban a jelzett városokban istentiszteletet tartunk. Kérjük a presbitereket, idejében gondoskodjanak a templomhelyiségek bérléséről. Az istentisztelet előtti héten közöljék a lelkésszel: gyülekezetükben kik igénylik **család- vagy beteglátogatást.** A naptárban fel nem tüntetett helyeken istentiszteletet előzetes kérés és megegyezés szerint tartunk.

Keresztelőt és **esketést** istentiszteleti keretek között, **temetést** a temetkezési hivatallal való megegyezés szerint hétköznapokon végzünk.

Telefonon a lelkész leginkább a következő időpontokban érhető el: kedden, szerdán és csütörtökön 10.00—14.00 és 17.00—19.00 óra között, pénteken 10.00—12.00 óra között.

Más időpontokban általában az üzenetrögzítő működik. Írásos üzenetet (faxot) bármikor fogad a készülék.

A telefon és fax száma: 08—86 36 39

A nem közvetlenül a lelkészre tartozó kérdésekkel kérjük bizalommal forduljanak a gyülekezetek felügyelőihez. Címeik és telefonszámaik a címlap belső oldalán találhatók.

Tekintettel, hogy sok egyháztagunk felekezetileg vegyesházasságban él, s mind a protestáns istentiszteleteket, mind a római katolikus szentmiséket közösen látogatják, szükségesnek és helyesnek látjuk közölni ez utóbbiak időpontjait is.

MAGYARNYELVŰ RÓMAI KATOLIKUS SZENTMISÉK IDŐPONTJAI

JANUÁR

		SZENTMISE	Megjegyzés
7	szombat		
8	vasárnap	12.30 STOCKHOLM	
14	szombat	11.30 LUND 15.30 MALMÖ	
15	vasárnap	12.30 OLOFSTRÖM 17.00 HELSINGBORG	
21	szombat	13.00 VÄXJÖ 18.00 LJUNGBY	
22	vasárnap	12.30 HALMSTAD 16.00 OSKARSTRÖM	

FEBRUÁR

		SZENTMISE	Megjegyzés
4	szombat	10.00 BORÅS 16.30 JÖNKÖPING	
5	vasárnap	16.30 GÖTEBORG	
11	szombat		
12	vasárnap	12.30 STOCKHOLM	
18	szombat	11.30 LUND 15.30 MALMÖ	
19	vasárnap	12.30 OLOFSTRÖM 17.00 HELSINGBORG	
25	szombat	13.00 VÄXJÖ 18.00 LJUNGBY	
26	vasárnap	12.30 HALMSTAD 16.00 OSKARSTRÖM	

MÁRCIUS

		SZENTMISE	Megjegyzés
4	szombat	10.00 BORÅS 16.30 JÖNKÖPING	
5	vasárnap	16.30 GÖTEBORG	
11	szombat	15.00 VÄSTERÅS	
12	vasárnap	12.30 STOCKHOLM	
18	szombat	11.30 LUND 15.30 MALMÖ	
19	vasárnap	12.30 OLOFSTRÖM 17.00 HELSINGBORG	
25	szombat	13.00 VÄXJÖ 18.00 LJUNGBY	
26	vasárnap	12.30 HALMSTAD 16.00 OSKARSTRÖM	

Kívánjuk, kísérjen Mindannyiatokat Isten áldása az új esztendőben!

Molnár-Veress Pál lelkipásztor
és Illés Atya